

Nr 131.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen samt till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd); gifven Stockholms slott den 1 april 1912.

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag

a) till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen och

b) till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd).

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

David Bergström.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen.

Härigenom förordnas, att §§ 16, 17 och 19 värnpliktslagen skola hafva följande ändrade lydelse:

§ 16.

Uppskof med
inskrifning
m. m.

1. Uppskof med inskrifning till nästföljande års inskrifningsförrättning kan meddelas värnpliktig, som af en eller annan möjligen öfvergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad kroppsutveckling eller dylikt, vid inskrifningsförrättningen befinnes till tjänstgöring oförmögen eller olämplig.

2. Sådant uppskof kan ock medgifvas ende arbetsföre sonen, sonsonen eller dottersonen till orkeslös eller vanför fader, farfader, morfader eller till änka eller ogift kvinna, ende arbetsföre fostersonen till orkeslös eller vanför fosterfader eller till fostermoder, äfvensom ende arbetsföre brodern till ett eller flera minderåriga eller vanföra faderlösa syskon, dock endast såvida sagda föräldrar, far- eller morföräldrar eller fosterföräldrar eller syskon äro af hans arbete för sitt uppehälle väsentligen beroende. Har sådan för sitt uppehälle af den värnpliktiges arbete väsentligen beroende anhörig, som nyss nämnts, af samme värnpliktige erhållit försörjning alltifrån början af kalenderåret närmast före inskrifningsförrättningen eller, där behovet af försörjning uppstått först vid senare tidpunkt, alltifrån behovets uppkomst, kan äfven i det fall, att den värnpliktige icke är den ende arbetsföre sonen, sonsonen, dottersonen, fostersonen eller brodern, uppskof med inskrifningen medgifvas honom, därest han är den ende, som, såvidt veterligt är, kan lämna nödigt försörjningsbidrag.

3. Förefinnes anledning till befrielse enligt denna paragraf ännu vid inskrifningsförrättningen det år, under hvilket den värnpliktige fyller tjugufyra år, frikallas han från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid.

4. Blifver inskrifven värnpliktig till följd af sådan orsak, som omförmäles i § 4, oförmögen till tjänst vid rikets försvar, äger han att, på framställning hos behörig inskrifningsnämnd, varda frikallad från värnpliktens vidare fullgörande.

5. Nu har utländsk man, som icke förut varit svensk medborgare, blifvit genom naturalisation upptagen till medborgare här i landet; fyller han det år, inskrifningen sker, minst tjugusex år eller kan han med intyg styrka, att han i utlandet gjort militärtjänst under längre tid, än hvad i § 27 mom. 1 sägs, då skall han frikallas från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid.

6. Sådan frikallelse äge ock den tillgodonjuta, som från riket afflyttat till land inom främmande världsdel och därefter åter hit inflyttat; dock under villkor:

att afflyttningen icke skett i strid med då gällande föreskrifter om utvandring,

att han under det år, han återinflyttat, fyllt minst tjuguåtta år, samt

att minst nio år förflutit från afflyttningen till återinflyttningen, häri således icke inberäknad den tid, som vistelsen i riket varat, innan förlorad svensk medborgarrätt återförvärfvats.

Bestämmelserna i mom. 6 skola emellertid äga tillämplighet endast till och med de inskrifningsförrättningar, som äga rum år 1914; dock att stadgade eftergiften skall tillkomma äfven sådan i mom. 6 afsedd person, som varit pliktig undergå inskrifning år 1914 eller tidigare, men på grund af laga förfall varder inskrifven först år 1915 eller senare.

§ 17.

1. Uppskof till nästföljande år med den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring kan vid inskrifningen medgifvas:

a) å sjömanshus inskrifven värnpliktig, som enligt intyg från sjömanshusombudsmannen är förhyrd för längre utrikes resa å handels-

Uppskof med
tjänstgöring
m. m.

fartyg och som till följd däraf icke utan väsentlig olägenhet kan, så länge resan fortvarar, inställa sig;

b) värnpliktig, som själf förvaltar och brukar honom tillhörig fast egendom eller själf drifver honom tillhörig handels-, fabriks- eller annan industriell rörelse och af en eller annan anledning icke varit i tillfälle att på lämpligt sätt ordna om fastighetens eller rörelsens skötande under den tid, han för sin militära tjänstgöring skulle blifva frånvarande; samt

c) värnpliktig, som visar annat giltigt skäl för uppskofs beviljande, såsom att tjänstgöringens fullgörande skulle medföra afsevärdt afbräck i fortskriden lärokurs eller eljest bereda honom eller af hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter.

Fortfar anledning till uppskof med den i § 27 stadgade första tjänstgöring, må förlängdt uppskof, hvarje gång för ett år, af vederbörande inskrifningsnämnd den värnpliktige beviljas; dock att tjänstgöringen, utom i fall, som i mom. 5 nedan afses, skall taga sin början senast det år, under hvilket han fyller tjugufyra år.

2. Yppas för inskrifven värnpliktig, efter det inskrifningsförrättningarna afslutats, sådan anledning till uppskof med den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring, hvarom i mom. 1 här ofvan förmäles, må uppskof med nämnda tjänstgöring till nästföljande år den värnpliktige medgifvas i den ordning, Konungen bestämmer. Fortfar anledning till uppskof eller har annan uppskofsanledning af beskaffenhet, som ofvan nämnts, yppats före nästinfallande inskrifningsförrättning, åligger det den värnpliktige, där han önskar ytterligare uppskof med första tjänstgöringen, att därom vid sagda förrättning göra framställning hos vederbörande inskrifningsnämnd. Har annat förfall än det, som tidigare föranledt uppskof med första tjänstgöringen, yppats så sent, att framställning icke kunnat göras hos inskrifningsnämnden, må förnyadt uppskof medgifvas i den ordning, Konungen bestämmer.

3. Uppskof till nästföljande år med i § 27 föreskrifven repetitionsöfning må beviljas i den ordning, Konungen bestämmer.

4. Från redan påbörjad tjänstgöring må i den ordning, Konungen bestämmer, hemförlofvas värnpliktig, för hvilken efter tjänstgöringens början i anledning af dödsfall eller annan af honom oberoende händelse inträdt förhållande, på grund hvaraf han är att likställa med här ofvan i mom. 1 b) eller c) omförmäld värnpliktig. I samma ordning må från redan påbörjad tjänstgöring hemförlofvas värnpliktig, med afseende å hvilken föreligger sådant förhållande, som i § 16 mom. 2 sägs, äfven om detsamma förefunnits före tjänstgöringens början, dock

under förutsättning att förhållandet inträddt, efter det inskrifningsförrättningen afslutats, och att ansökning om hemförlofning gjorts inom trettio dagar från tjänstgöringens början. Huruvida och i hvad mån sålunda hemförlofvad värnpliktig må anses hafva fullgjort nämnda tjänstgöring, äfvensom i hvilken ordning honom åliggande återstående tjänstgöring skall fullgöras, därom förordnar Konungen.

Fortfar förfallet eller har annan anledning af beskaffenhet, som ofvan sägs, till uppskof med den tjänstgöring, som icke anses af den värnpliktige fullgjord, yppats före nästinfallande inskrifningsförrättning, åligger det den värnpliktige, där han önskar uppskof med nämnda tjänstgöring, att därom vid sagda förrättning göra framställning hos vederbörande inskrifningsnämnd. Har annat förfall än det, som tidigare föranlett hemförlofning, yppats så sent, att framställning icke kunnat göras hos inskrifningsnämnden, må uppskof medgifvas i den ordning, Konungen bestämmer.

5. Är anledning till uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöring, hvarom ofvan i denna § sägs, af beskaffenhet, som i § 16 mom. 2 omförmäles, och förefinnes anledningen ännu tre år efter det, då den värnpliktige erhöll uppskof eller hemförlofvades, gälle hvad i mom. 3 af samma § är stadgadt.

6. Har för värnpliktig vid inskrifningen förelegat sådant förhållande, som i § 16 mom. 2 omförmäles, men har han af glömska, okunighet eller liknande orsak försummat att då begära uppskof med tjänstgöringen, äger Konungen, på därom gjord ansökning, att efter pröfning i hvarje särskildt fall meddela uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöring.

§ 19.

1. Inskrifningsnämnd för rullföringsområde sammankallas af Konungens befallningshafvande i det län, hvartill området eller största delen däraf hör. Sådan nämnd åligger:

Inskrifnings-
nämnds
åligganden.

a) att verkställa behörig inskrifning af de värnpliktiga;

b) att pröfva och besluta om de i §§ 4, 16 och 17 omnämnda frikallelser och uppskof;

c) att, därest för frånvarande värnpliktig företes intyg om kroppslig eller andlig brist af sådan beskaffenhet, att den synes nämnden till fullo ådagalägga hans oförmögenhet till tjänst vid rikets försvar, utan hinder af den värnpliktiges frånvaro besluta hans frikallelse från värnpliktens fullgörande;

d) att mottaga de värnpliktigas anmälningar rörande det trupp-
slag vid hären eller den tjänst vid flottan, hvari de önska blifva in-
skrifna;

e) att, efter pröfning af de värnpliktigas lämplighet för olika
truppslag, tjänster eller särskilda befattningar, tilldela de olika trupp-
slagen och tjänsterna dem, som inskrifvits, hvarvid iakttages, att vid
lika lämplighet i första rummet uttagas de, hvilka därtill anmält sig,
och att fotfolket tilldelas sådana icke för flottan afsedda värnpliktiga,
hvilka visa, att tjänstgöringens fullgörande skulle bereda af deras
arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter;
dock att, i de fall Konungen bestämmer, sådan tilldelning må verk-
ställas af inskrifningsrevision;

f) att tillställa de inskrifna den i § 14 omnämnda inskrifningsbok,
i hvilken nämndens beslut bör vara antecknad; samt

g) att förordna om de värnpliktigas öfverförande vid behörig tid
från första till andra uppbådet i beväringen och från beväringen till
landstormen.

Öfver nämndens beslut föres protokoll af den utaf Konungens be-
fallningshafvande förordnade ledamoten, därvid från beslut afvikande
mening, som blifvit framställd af ordförande eller ledamot inom nämnden,
eller från beslut afvikande yrkande, som blifvit gjordt af den i
§ 18 mom. 1 omförmälda officer af marinen, antecknas till protokollet;
och skola, innan nämnden åtskiljes, såväl inskrifningslängderna som
protokollet af nämnden underskrifvas.

2. Inskrifningsnämnd för sjömanshus sammankallas af Konungens
befallningshafvande i det län, där sjömanshuset är beläget, och gäller
för sådan inskrifningsnämnd i tillämpliga delar hvad för den i mom. 1
omförmälda inskrifningsnämnd är föreskrifvet.

3. Under den del af året, som infaller emellan inskrifningsnämnden
och inskrifningsrevisionens sammanträden, må för inskrifning af
värnpliktiga, som uteblifvit från den i § 13 omförmälda inskrifnings-
förrättning, de åligganden och befogenheter, som enligt mom. 1 tillhöra
inskrifningsnämnd, i den omfattning och i enlighet med de närmare
föreskrifter, Konungen meddelar, utöfvas af inskrifningsområdesbefäl-
hafvaren eller, beträffande å sjömanshus inskrifna värnpliktiga, af sjö-
rullföringsområdesbefälhafvaren.

Beslut, som af områdesbefälhafvaren i sådant ärende meddelas,
skall underställas inskrifningsrevisionen och må ej gälla, förrän det-
samma blifvit af revisionen pröfvadt.

4. Sjørullföringsområdesbefälhafvare må, äfven under den del af året, som infaller emellan inskrifningsrevisions sammanträde och näst infallande inskrifningsförrättning, utöfva ofvan i mom. 3 omförmälda åligganden och befogenheter beträffande å sjömanshus inskrifven värnpliktig, som med laga förfall varit frånvarande från inskrifningsförrättning för sjömanshus.

Beslut, som af honom i sådant fall meddelas, skall gälla, till dess detsamma blifvit af inskrifningsnämnden pröfvadt.

Denna lag träder genast i kraft.

Förslag till Förordning

om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd).

§ 1.

Under den tid, värnpliktig fullgör honom enligt gällande författningar åliggande värnpliktstjänstgöring i fredstid, kunna hans hustru och barn erhålla understöd af statsmedel enligt de i denna förordning stadgade grunder, såvida understöd är för deras uppehälle nödvändigt.

§ 2.

Understödet utgår med följande belopp för hvarje dag, den värnpliktige äger räkna sig tillgodo såsom tjänstgöringsdag, in- och utryckningsdagarna inberäknade, nämligen:

till arbetsför hustru och ett barn.....	50 öre
» » » » två eller flera barn	75 »
» mindre arbetsför hustru	50 »
» » » » och ett barn.....	75 »
» » » » » två eller flera barn.....	100 »
» ett barn, om fadern är änking eller frånskild.....	50 »
» två eller flera barn, om fadern är änking eller frånskild...	75 »

Utom äktenskap födda barn äro berättigade till understöd i likhet med inom äktenskap födda.

Till arbetsför hustru utan barn utgår intet understöd.

§ 3.

Värnpliktig skall själf bidraga till det hans hustru eller barn tillkommande understödet såväl med hela penningtillskottet, där sådant

förekommer, som med den del af penningbidraget, hvarmed detta öfverstiger 20 öre för dag.

§ 4.

Närmare föreskrifter i fråga om villkoren för understöds utgående samt om tillämpning i öfrigt af denna förordning meddelas af Konungen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1913.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 1 april 1912.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 BERG,
 BERGSTRÖM,
 friherre ADELSSVÄRD,
 PETRÉN,
 STENSTRÖM,
 LARSSON,
 SANDSTRÖM.

Efter gemensam beredning inom landtförsvars- och sjöförsvarsdepartementen anförde chefen för förstnämnda departement, statsrådet Bergström, följande:

»Det är uppenbart, att värnpliktstjänstgöringens fullgörande skall i många fall medföra svårigheter för sådana värnpliktiga, som äro familjeförsörjare, d. v. s. hafva att försörja hustru och barn, föräldrar, syskon eller andra närstående anhöriga. Man kan emellertid tänka sig två sätt att undvika eller lindra dessa svårigheter: det ena att medgifva lättnader i värnpliktsförhållandena, det andra att lämna pekuniär hjälp.

Enligt hvad en från generalstaben infordrad utredning ger vid handen, hafva inom vissa främmande länder bägge de nämnda utvägarna tagits i anspråk, under det att man inom andra länder anlitat en af utvägarna och då vanligen lättnader i tjänstgöringen. Någon viss princip i fråga om de olika utvägarnas tillämpande är svår att utleta. Det vore ganska naturligt, om man i länder med lång fredstjänstgöring, t. ex. tvåårig eller längre, gjort långt gående medgifvanden. Här af ser man dock föga, ehuru det vid ett ytligt betraktande kan förefalla så, på grund af att bestämmelserna för ifrågavarande fall ofta äro synnerligen detaljerade. Emellertid må nämnas, att i samtliga dessa länder — med undantag af Frankrike och Rumänien — inkallas icke såsom hos oss hela den krigstjänstdugliga årskontingenten värnpliktiga till tjänstgöring, utan en mycket afsevärd del, på vissa håll uppgående ända till hälften eller mera, befrias helt och hållet från fredstjänstgöring eller inkallas till en mycket kort sådan. Utan någon särskild åtgärd bör därigenom äfven en mängd familjeförsörjare komma i åtnjutande af en väsentlig lindring i värnplikten.

Förhållandena
i främmande
länder.

I länder med kortare fredstjänstgöring för de värnpliktiga ligger det nära till hands, att eftergifter i värnpliktstjänstgöringen och understöd skola vara ganska snävt tilltagna, eftersom olägenheterna af värnpliktens fullgörande där icke böra blifva så kännbara. På vissa håll är detta nog äfven förhållandet, men å andra synes man hafva gått vida längre i riktnings af lättnader i värnplikt eller medgifvande af understöd än i de förutnämnda med deras för individen mera kräfvande tjänstgöringsförhållanden.

Hos oss har endast i vissa sporadiska fall förekommit särskild pekuniär hjälp åt värnpliktiga familjeförsörjare. Däremot medger värnpliktslagen vissa lättnader för sådana personer.

Förhållandena
i vårt land.

Sedan jämlikt nådigt beslut den 25 juni 1909 tillkallats särskilda sakkunniga för verkställande af utredning och utarbetande af förslag i fråga om lättnader åt vissa kategorier värnpliktiga, hafva dessa emellertid i underdånigt utlåtande den 5 maj 1911 föreslagit,

Sakkunniga
tillkallade.

att staten skall vid behof lämna penningunderstöd åt hustru och barn till värnpliktig, som fullgör sin tjänstgöring,

att sådant penningunderstöd icke skall utgå i andra fall af familjeförsörjning,

men att ej mindre värnpliktig, som har hustru och barn att försörja, än äfven öfriga värnpliktiga familjeförsörjare skola såsom hittills äga rätt att åtnjuta vissa lättnader i sina värnpliktsförhållanden.

Därjämte har hemställts om vissa jämkningar i gällande bestämmelser angående dessa lättnader.

Yttranden
öfver de sakkunnigas
förslag.

Öfver de sakkunnigas förslag hafva yttranden afgifvits af öfverståthållarämbetet, samtliga Kungl. Maj:ts befallningshafvande och domkapitel, medicinalstyrelsen, arméförvaltningen, marinförvaltningen, cheferna för generalstaben och marinstaben, generalfälttygmästaren, kavalleriinspektören, generalintendenten, chefen för fortifikationen, samtliga arméfördelningschefer, kommandanten i Boden, militärbefälhafvaren på Gottland, stationsbefälhafvarna i Stöckholm och Karlskrona samt chefen för kustartilleriet.

I allmänhet hafva myndigheterna tillstyrkt de sakkunnigas förslag eller förklarat sig icke hafva något att däremot erinra. En del anmärkningar hafva dock framställts och anhåller jag att få redogöra för dessa i det sammanhang, dit hvar och en af dem rätteligen hör.

Jämkningsar i gällande bestämmelser angående värnpliktige familjeförsörjares värnpliktsförhållanden.

De lättnader, som medellösa familjeförsörjare för närvarande kunna erhålla i sina värnpliktsförhållanden, afhandlas i §§ 16 och 17 af gällande värnpliktslag. § 17 afser alla familjeförsörjare, § 16 däremot blott vissa sådana. Endast dessa sistnämnda kunna erhålla frikallelse från värnpliktstjänstgöringen. Särskildt vill jag framhålla, att den, som har hustru och barn att försörja, icke kan åberopa sig på § 16 utan blott på § 17.

Lättnader för familjeförsörjare i allmänhet.

De lättnader, som § 17 medger familjeförsörjare i allmänhet, äro uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöring. Värnpliktig, som visar, att den i § 27 föreskrifna första tjänstgöringens fullgörande skulle bereda af hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter, kan vid inskrifningen erhålla ett års uppskof med tjänstgöringen och få detta af inskrifningsnämnden förnyadt år efter år. Dock skall tjänstgöringen taga sin början senast det år, han fyller tjugufyra år. Yppas sådan anledning till uppskof, efter det den värnpliktige inskrifvits och inskrifningsförrättningen redan afslutats, kan äfven uppskof den värnpliktige medgifvas. I fråga om föreskrifven repetitionsöfning kan jämväl uppskof med dess fullgörande beviljas, hvarje gång till nästföljande år. Har den värnpliktige redan påbörjat tjänstgöring och har uppskofsanledningen, oberoende af den värnpliktige själf, tillkommit under tjänstgöringen, kan han hemförlofvas från denna.

Uppskof med tjänstgöring eller eventuellt hemförlofning från densamma äro således de enda lättnader, som enligt värnpliktslagen medgifvas medellös värnpliktig, hvilkens försörjningsplikt afser hustru och barn men icke i § 16 mom. 2 omförmäld anhörig.

De sakkunniga hafva icke föreslagit något ytterligare medgifvande i detta afseende. Tvärtom hafva de sakkunniga anfört, att det kunde uppstå fråga, huruvida icke en begränsning borde göras med anledning af de sakkunnigas förut omförmälda förslag, att eftergift i

De sakkunnigas förslag.

tjänstgöringen borde ersättas med pekuniärt understöd, då värnpliktig af den militära tjänstgöringen förhindrades att försörja hustru och barn. Försörjningsåliggandet kunde nämligen antagas blifva år efter år mera kräfvande för den värnpliktige på grund af familjens tillväxt, hvarigenom äfven ett större pekuniärt understöd skulle erfordras, ju längre den värnpliktige uppsköte tjänstgöringen; och därför borde värnpliktig, som anförde nyssnämnda försörjningsfall såsom skäl för uppskof, ej erhålla sådant. Då emellertid vid många tillfällen den ifrågavarande värnpliktige torde vara hjälpt blott genom att kunna få förlägga tjänstgöringen till ett annat år, och då det måste förutsättas såsom regel, att han själf hade intresse af att snarast möjligt få tjänstgöringen fullgjord, hafva de sakkunnige icke ansett sig böra föreslå den åsyftade begränsningen.

Yttranden
öfver för-
slaget.

Så har däremot skett i ett af de öfver förslaget inkomna yttrandena. Chefen för första arméfördelningen har nämligen förmenat det vara för sådan värnpliktig själf fördelaktigast att så snart som möjligt fullgöra tjänstgöringen mot åtnjutande af familjeunderstöd och att lagstiftningen därför bör beröfva honom möjligheten att erhålla uppskof.

Å andra sidan har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län ifrågasatt en ökning af de lättnader, som lagen medgifver i värnpliktige familjeförsörjares värnpliktsförhållanden. Nämnda myndighet har nämligen ansett praktiska skäl tala för att äfven hos oss tillämpa den i vissa främmande länder följda principen att årligen till tjänstgöring inkalla blott ett visst maximiantal värnpliktiga. Därigenom skulle de svårigheter bortfalla, som för närvarande lätt kunde uppstå, då man nödgades anpassa befäl, kasernutrymme, utredning o. d. efter värnpliktskontingenternas årligen växlande storlek. Genom ett sådant förfarande skulle också utan vidare åtgärder en betydande del familjeförsörjare kunna beredas väsentlig lindring i värnplikten.

Departements-
chefen.

Enligt min mening bör ingalunda någon inskränkning ske i de möjligheter till lättnad i värnpliktsförhållandena, som nuvarande lagstiftning erbjuder familjeförsörjare i allmänhet. Tvärtom torde böra tillses, huruvida icke dessa möjligheter skulle kunna ökas.

Den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län angifna utväg torde visserligen icke kunna användas utan föregående, ganska genomgripande organisationsförändringar, men i främmande länder finnas äfven andra möjligheter till lättnad i värnpliktiga familjeförsörjares värnpliktsförhållanden. I Tyskland, Ryssland och Österrike-Ungern kunna t. ex. familjeförsörjare erhålla förkortning i öfningstiden genom att

tilldelas någon kategori, som har lagstadgad kortare öfningstid; och i Frankrike hafva familjeförsörjare förmånen att förläggas till tjänstgöringsort, belägen i eller nära den värnpliktiges hemort. Därest de två nu nämnda förmånerna beredas hos oss, komma de att hvad armén beträffar så till vida sammanfalla, att *den* vapenföra värnpliktig, som tilldelades infanteriet, därigenom skulle icke blott erhålla den kortaste tjänstgöringstid, vår värnpliktslag medgifver, utan äfven få sin tjänstgöring förlagd så nära hemorten, som det i vårt vidsträckta men glest befolkade land är möjligt. Ty det är i allmänhet blott specialvapnens värnpliktige, som måste vara beredda att tjänstgöra vid truppförband fjärran från hemtrakten.

Det synes mig icke kunna möta några allvarsamma betänkligheter att i värnpliktslagen införa ett stadgande, att familjeförsörjare vid armén i allmänhet skall, om han så önskar, tilldelas infanteriet. Den stora massan af härens värnpliktiga tilldelas ju i allt fall detta vapen, och enligt hvad de sakkunniga upplyst har hittills i själfva verket icke behöft användas något tvång för att fylla specialvapnens behof af värnpliktige.

Ett stadgande af nyss nämnda innehåll torde lämpligen böra införas i § 19, som handlar om inskrifningsnämndens åligganden. Enligt denna paragraf åligger sådan nämnd

» — — — — —
e) att, efter pröfning af de värnpliktigas lämplighet för olika truppslag, tjänster eller särskilda befattningar, tilldela de olika truppslagen och tjänsterna dem, som inskrifvits, hvarvid vid lika lämplighet i första rummet uttagas de, hvilka därtill anmält sig; dock att, i de fall Konungen bestämmer, sådan tilldelning må verkställas af inskrifningsrevisionen.

Jag föreslår, att efter ordet »hvarvid» inskjutes »iakttages, att» samt att efter orden »anmält sig» inskjutes följande: »och att fotfolket tilldelas sådana icke för flottan afsedda värnpliktiga, hvilka visa, att tjänstgöringens fullgörande skulle bereda af deras arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter».

Därest detta förslag bifalles, kommer familjeförsörjare i allmänhet att åtnjuta följande lätnader i sina värnpliktsförhållanden, nämligen: i vissa fall uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöring och under alla omständigheter förmånen att, då han tillhör armén, fullgöra tjänstgöringen vid ett truppslag, som har den kortaste tjänstgöringstiden, och vid det truppförband, som icke är förlagdt fjärran från hans hemtrakt.

Lätnader för de i § 16 mom. 2 värnpliktslagen afsedda familjeförsörjare.

§ 16 mom. 2 värnpliktslagen stadgar, att uppskof med *inskrifning* kan medgifvas

Gällande
bestämmelser.

ende arbetsföre sonen, sonsonen eller dottersonen till orkeslös eller vanför fader, farfader, morfader eller till änka eller ogift kvinna,

ende arbetsföre fostersonen till orkeslös eller vanför fosterfader eller till fostermoder samt

ende arbetsföre brodern till ett eller flera minderåriga eller vanföra faderlösa syskon;

dock endast såvida sagda föräldrar, far- eller morföräldrar eller fosterföräldrar eller syskon äro för sitt uppehälle väsentligen beroende af hans arbete.

Förefinnes dylik uppskofsanledning ännu vid inskrifningsförrättningen det år, under hvilket den värnpliktige fyller tjugufyra år, *frikallas* han enligt § 16 mom. 3 från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid.

Om redan *vid inskrifningen* föreligger laggiltigt skäl för tillämpandet af sagda eftergifter, hafva de värnpliktiga således enligt redan gällande föreskrifter endast att till vederbörande inskrifningsnämnd göra erforderlig framställning om uppskof med inskrifningen och att sedermera, om förfall af ifrågavarande art alltjämt förefinnes, upprepa framställningen vid följande förrättningar, då till slut, det år då tjugufyra års ålder uppnås, frikallelse från tjänstgöringen utan vidare erhålles.

Erfarenheten har emellertid gifvit vid handen, att de värnpliktiga ej sällan försumma att vid inskrifningen göra nämnda framställning, liksom det ock kan inträffa, att behovet af eftergifterna gör sig gällande, först efter det den värnpliktige är inskrifven, och då, antingen innan han påbörjat någon tjänstgöring eller under det han fullgör sådan eller ock slutligen under tiden mellan de olika tjänstgöringsomgångarna.

Har den värnpliktige icke påbörjat sin tjänstgöring, skulle man ju kunna tänka sig ett upphäfvande af inskrifningen. Då sådant emellertid icke förekommer enligt vår värnpliktslag, nödsakas de i § 16 mom. 2 afsedda värnpliktiga att begagna sig af de redan omförmälda, för alla familjeförsörjare gällande bestämmelserna i § 17 värnpliktslagen om uppskof med och hemförlofning från tjänstgöring. Till slut kunna dock de i § 16 mom. 2 afsedda värnpliktige äfven på denna väg erhålla befrielse från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid. Sista momentet i § 17 värnpliktslagen lyder nämligen sålunda:

»5. Är anledning till uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöring, hvarom ofvan i denna § sägs, af beskaffenhet, som i § 16 mom. 2 omförmäles, och förefinnes anledningen ännu tre år efter det, då den värnpliktige erhöi uppskof eller hemförlofvades, gälle hvad i mom. 3 af samma § är stadgadt.»

De sakkunniga hafva ansett de i § 17 angifna möjligheter att erhålla uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöring icke behöfva undergå någon förändring med hänsyn till familjeförsörjare i allmänhet men däremot behöfva fullständigas beträffande sådana familjeförsörjare, som afses i § 16 mom. 2 värnpliktslagen.

Vidare hafva de sakkunniga föreslagit en utvidgning af bestämmelserna i § 16 mom. 2 värnpliktslagen.

Till gengäld hafva emellertid de sakkunniga förordat en skärpning af de bestämmelser, som åsyfta kontroll af att den uppgifna anledningen till uppskof eller hemförlofning verkligen föreligger.

De sakkunnigas
förslag.

Uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöring.

I det förslag till värnpliktslag, som förelades 1901 års Riksdag, hade mom. 2, 3 och 4 i § 17 följande lydelse:

Proposition
till 1901 års
Riksdag.

»mom. 2. Visar värnpliktig, efter det han blifvit inskrifven, sådan anledning till uppskof, hvarom i mom. 1 är sagdt, må uppskof med i § 27 föreskrifven första tjänstgöring, hvarje gång för ett år, kunna, i den ordning Konungen bestämmer, den värnpliktige medgifvas, dock icke längre än att tjänstgöringen kommer att taga sin början under det år, under hvilket den värnpliktige fyller tjugufyra år.

mom. 3. Uppskof till nästföljande år med i § 27 föreskrifven repetitionsöfning må beviljas i den ordning, Konungen bestämmer.

mom. 4. Från redan påbörjad tjänstgöring må värnpliktig, för hvilken inträdt sådant förhållande, som omnämnas i § 16 mom. 2, hemförlofvas i den ordning, Konungen bestämmer.

Är slikt förfall för tjänstgöring för handen ännu det år, under hvilket värnpliktig fyller tjugufyra år, äger han att, på framställning hos behörig inskrifningsnämnd, frikallas från värnpliktens vidare fullgörande i beväringen under fredstid.»

Uti skrifvelse den 2 juni 1901 (n:r 120) anförde emellertid Riksdagen:

Riksdagens
skrifvelse.

»Enligt nu gällande lag¹⁾ kan uppskof med tjänstgöring i allmänhet meddelas endast af inskrifningsmyndighet d. v. s. inskrifningsnämnd eller i de fall, då nämndens beslut blifva föremål för inskrifningsrevisionens pröfning, af denna. Häraf följer, att, om anledning till uppskof yppas efter inskrifningen, den värnpliktige i regel saknar utväg att erhålla sådant.

¹⁾ Af år 1885 med däri sedermera gjorda ändringar, de flesta af år 1892.

Dock kan värnpliktig redan nu i vissa särskilda fall, nämligen då uppskofsanledningen utgöres af ömmande familjeförhållanden af den beskaffenhet, som i § 16 mom. 2 af värnpliktslagen afses¹⁾, eller uppskofvet gäller allenast den föreskrifna tjänstgöringen under andra tjänståret, äfven efter inskrifningen undfå uppskof²⁾, hvilket enligt värnpliktslagen i dylika fall meddelas i den ordning, Konungen bestämmer. I gällande inskrifningsförrättning äro ock härom meddelade bestämmelser, enligt hvilka den värnpliktige för erhållande af uppskof i sådana fall har att vända sig till inskrifningsområdesbefälhafvaren. Dock äger denne icke i något fall medgifva uppskof med första årets tjänstgöring längre än till nästföljande år, utan skall enligt värnpliktslagen värnpliktig, som önskar förlängdt uppskof därmed, vare sig han förut erhållit sådant i sammanhang med inskrifningen eller därefter af befälhafvaren, alltid därom göra framställning vid näst följande inskrifningsförrättning. Inskrifningsområdesbefälhafvare äger således nu endast undantagsvis bevilja uppskof med tjänstgöring.

Häri är nu föreslagen den ändring, att redan inskrifven värnpliktig, som därför visar laga skäl, skulle kunna för ett år i sänder erhålla uppskof jämväl med sin första tjänstgöring »i den ordning, Konungen bestämmer». Då, enligt hvad nyss nämnts, sådana ärenden redan nu till någon del handläggas af inskrifningsområdesbefälhafvarne, lärar med nämnda stadgande vara afsedt, att frågor om meddelande af uppskof med tjänstgöring för värnpliktig, efter det han undergått inskrifning, hädanefter i regel skulle tillkomma dessa.

Riksdagen erkänner till fullo vikten däraf, att ifrågavarande bestämmelser kompletteras och förtydligas i syfte, att värnpliktig, som däraf är i verkligt behof, må kunna vare sig vid eller efter inskrifningen erhålla uppskof med honom åliggande tjänstgöring. — — — — —
— — — — —. Däremot anser Riksdagen det icke vara ändamålsenligt och lämpligt, att de göromål, som enligt gällande ordning tillkomma inskrifningsmyndigheterna, i *större* utsträckning, än som nödvändiggöras däraf, att desamma endast viss kortare tid af året fungera, undandragas samma myndigheter och i stället uppdragas åt inskrifningsområdesbefälhafvarne. De ärenden, som tillhöra inskrifningsnämndens eller inskrifningsrevisionens handläggning, äro ofta nog — och så är helt visst ej sällan förhållandet äfven med de nu ifrågavarande — af beskaffenhet

¹⁾ Momentet innehöll i då gällande värnpliktslag hufvudsakligen samma bestämmelser som nu.

²⁾ Äfven då likväl endast, därest anledningen icke förelegat redan vid inskrifningsförrättningen.

att fordra närmare kännedom om de värnpliktiges personliga förhållanden, hvilken kännedom nämnden eller revisionen på grund af sin sammansättning jämförelsevis lätt, men befälhafvaren mången gång icke utan svårighet är i tillfälle att förskaffa sig, hvarjämte det icke heller synes vara önskvärdt, att vederbörande regementschefer, hvilka enligt det föreliggande förslaget jämväl skulle hafva att under vissa förhållanden verkställa inskrifning af värnpliktige, mera än nödvändigt betungas med för dem jämförelsevis främmande göromål, som kunna verka hindrande för deras främsta och egentliga uppgift eller under deras befäl stående truppers allsidiga militära utbildning.

Med hänsyn härtill har företagits en omarbetning af nu afhandlade § i hithörande delar i syfte att inskrifningsområdesbefälhafvarnes befattnings med ifrågavarande ärenden icke må utsträckas längre än hvad för tillgodoseende af de värnpliktiges berättigade intressen i förevarande afseende är nödvändigt.

Mom. 2 af denna § har enligt Kungl. Maj:ts förslag en affattning, som skulle kunna föranleda därtill, att värnpliktig, hvilken efter inskrifningen visar giltigt skäl till uppskof, kunde erhålla sådant äfven om uppskofsanledningen uppkommit före inskrifningen och då kunnat styrkas. Då sådant icke synes vara med god ordning öfverensstämmande, har Riksdagen gifvit momentet en redaktion, däraf torde framgå, att uppskof efter inskrifningen bör medgifvas endast i fall anledningen därtill uppstått efter det inskrifningen ägt rum.

I fjärde momentet af förevarande § är stadgadt rörande värnpliktigs rätt att i visst fall varda hemförlofvad från redan påbörjad tjänstgöring. Sådant kan jämlikt gällande lag, äfvensom enligt förslaget, äga rum endast i händelse sådant fall, som omförmäles i § 16 mom. 2 värnpliktslagen, föreligger. Då emellertid jämväl andra fall kunna inträffa, då värnpliktigs hemförlofvande från påbörjad tjänstgöring med fog kan ifrågasättas, t. ex. om en värnpliktig i anledning af dödsfall förvärfvar eller eljest utan någon sin åtgärd själf måste öfvertaga skötseln af en fastighet eller rörelse, beträffande hvilkens förvaltning han icke under pågående tjänstgöring är i tillfälle att vidtaga lämpliga åtgärder, har Riksdagen ansett ifrågavarande stadganden billigtvis böra medelst en lämplig hänvisning till § 17 mom. 1 punkterna b) och c), därunder det i § 16 mom. 2 afsedda fall är att hänföra, erhålla ett något vidsträcktare tillämplighetsområde, än nu är förhållandet.

I anseende till den af Riksdagen beslutade förlängningen af de värnpliktiges öfningstid torde jämväl vara nödigt, att bestämmelser meddelas därom, huruvida och i hvad mån värnpliktig, som i enlighet

med ofvannämnda föreskrifter från påbörjad tjänstgöring hemförlofvas, må anses hafva fullgjort nämnda tjänstgöring äfvensom i hvilken ordning honom åliggande återstående tjänstgöringsskyldighet bör fullgöras.

Med iakttagande af nu berörda förhållanden och med tillämpning i öfrigt af hvad ofvan nämnts rörande önskvärdheten däraf, att inskrifningsområdesbefälhafvarnes befattning med ärenden af ifrågavarande art, såvidt möjligt, begränsas, har åt ifrågavarande moment gifvits en ändrad affattning.»

Nuvarande
lydelse af §
16 mom. 2,
3 och 4.

På grund af hvad Riksdagen sålunda anført erhöllo mom. 2, 3 och 4 i § 17 följande lydelse, som ännu kvarstår oförändrad:

2. Yppas för inskrifven värnpliktig, efter det inskrifningsförrättningarna afslutats, sådan anledning till uppskof med den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring, hvarom i mom. 1 här ofvan förmäles, må uppskof med nämnda tjänstgöring till nästföljande år den värnpliktige medgifvas i den ordning, Konungen bestämmer; åliggande den värnpliktige, där han önskar ytterligare uppskof med samma tjänstgöring, att vid följande årets inskrifningsförrättning hos vederbörande inskrifningsnämnd därom göra framställning.

3. Uppskof till nästföljande år med i § 27 föreskrifven repetitionsöfning må beviljas i den ordning, Konungen bestämmer.

4. Från redan påbörjad tjänstgöring må i den ordning, Konungen bestämmer, hemförlofvas värnpliktig, för hvilken efter tjänstgöringens början i anledning af dödsfall eller annan af honom oberoende händelse inträdd förhållande, på grund hvaraf han är att likställa med här ofvan i mom. 1 b) eller c) omförmäld värnpliktig. Huruvida och i hvad mån sålunda hemförlofvad värnpliktig må anses hafva fullgjort nämnda tjänstgöring, äfvensom i hvilken ordning honom åliggande återstående tjänstgöring skall fullgöras, därom förordnar Konungen.

Fortfar sådant förfall, som nu blifvit sagdt, och önskar den värnpliktige på grund däraf uppskof med den tjänstgöring, som icke anses af honom fullgjord, göra därom framställning hos vederbörande inskrifningsnämnd vid den inskrifningsförrättning, som infaller näst efter det han hemförlofvats.

Luckor i de
nuvarande
lagbestäm-
melserna.

De nuvarande bestämmelserna uti förevarande tre moment lida dock af en viss ofullständighet.

I fråga om första tjänstgöringen (tjänstgöringen i en följd) kan den värnpliktige familjeförsörjaren väl enligt § 17 mom. 2 erhålla uppskof efter inskrifningsförrättningen, därest anledningen till uppskofvet icke yppats redan vid denna, men han kan:

dels icke erhålla ett *första* uppskof, såframt anledningen härtill yppats redan vid inskrifningsförrättningen, men han försummat att då göra erforderlig framställning,

dels icke erhålla *förnyadt* uppskof med samma tjänstgöring utan genom hänvändelse till inskrifningsnämnden.

Beträffande det förstnämnda fallet kan det alltså inträffa, att en värnpliktig, som har fullt giltigt skäl för uppskof, men af någon orsak — t. ex. okunnighet, glömska, blyghet — icke vid inskrifningsförrättningen anhåller härom, nödgas göra tjänst i trots af de olägenheter, som däraf framkallas för honom och hans anhöriga. Och vidkommande det sistnämnda fallet har den lagtolkning förekommit, att samma anledning, som förelegat, då uppskof första gången beviljades, fortfarande skall vara för handen de följande gångerna, medan det naturligen lätt kan hända, att anledningen till det förnyade uppskofvet är en helt annan. Likaledes kan denna inträffa, först sedan inskrifningsnämndens arbeten för året afslutats, i hvilket sist nämnda fall det icke skulle finnas någon myndighet alls, till hvilken den värnpliktige kan hänvända sig.

Det kan emellertid äfven hända, att den här ifrågavarande värnpliktige familjeförsörjaren af någon anledning, först sedan han redan påbörjat tjänstgöringen, gör framställning om att komma i åtnjutande af befrielse från densamma, hvilket då skulle komma att ske i form af *hemförlofning från tjänstgöring*. Äfven här förekommer emellertid en liknande inskränkning som den, hvilken förut anförts beträffande uppskof med första tjänstgöringen. Enligt § 17 mom. 4 kan nämligen familjeförsörjaren icke blifva hemförlofvad, därest hans försörjningsåliggande var förhanden redan vid tjänstgöringens början, det må i öfrigt hafva förelegat redan vid inskrifningsförrättningen eller tillkommit därefter.

I fråga om afhjälpan det af de nu påpekade bristerna hafva de sakkunniga anført, att det utan någon särskild utläggning torde vara klart, att de värnpliktiga icke borde uti ifrågavarande hänseenden göras beroende af de blott under några få veckor om året pågående inskrifningsförrättningar utan i stället kunna få göra sina andraganden hos en *hela året fungerande myndighet*. Visserligen hade Riksdagen framhållit den principen, att flertalet af ofvan åsyftade frågor i regel borde afgöras af inskrifningsnämnd och inskrifningsrevision, och de sakkunniga ville icke heller föreslå ett generellt frångående af densamma. För de här ifrågavarande ömmande fallen åter, d. v. s. då det gällde möjligheten för ofvannämnda söner, sonsöner, dottersöner, foster-söner eller bröder att fullgöra vederbörligt försörjningsåliggande, hade

De sakkunnigas förslag till bristernas afhjälpan.

de sakkunniga funnit, att undantag från regeln borde göras, och att alltså nämndens och revisionens här åsyftade befogenhet borde under de tider, då dessa myndigheter ej vore sammankallade, få utöfvas af annan myndighet. Beträffande denna sistnämnda myndighet talade mycket, och särskildt önskvärdheten af likformig behandling utaf de förekommande målen, för att denna vore en och samma, vare sig det vore fråga om uppskof med tjänstgöring eller om hemförlofning. Nu gällande bestämmelser uppdelade emellertid ärendenas handläggning så, att framställningar rörande uppskof afgjordes utaf inskrifnings- eller sjörullföringsområdesbefälhafvaren, medan frågor om hemförlofning behandlas af vederbörande truppförbandschef (beväringsbefälhafvare), och härutinnan ansåge sig de sakkunniga icke böra föreslå någon ändring.

Den för inskrifnings- och sjörullföringsområdesbefälhafvare sålunda föreslagna befogenheten finge naturligtvis icke så begagnas, att nämnde befälhafvare till pröfning upptoge fall, hvilka förut varit föremål för behandling af inskrifningsnämnden eller inskrifningsrevisionen, något som för öfrigt äfven torde framgå af värnpliktslagen §§ 20 och 23, enligt hvilka besvär öfver inskrifningsnämnds beslut skola anföras hos inskrifningsrevisionen, medan i revisionens beslut ändring icke må sökas.

De sakkunniga hafva därför föreslagit följande tillägg till § 17 värnpliktslagen:

nu gällande lydelse:

1. Uppskof till nästföljande år med den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring kan vid inskrifningen medgifvas:

a) å sjömanshus — — — —
— — — — inställa sig;

b) värnpliktig — — — —
— — — — frånvarande; samt

c) värnpliktig, som visar annat giltigt skäl för uppskofs beviljande, såsom att tjänstgöringens fullgörande skulle medföra afsevärdt afbräck i fortskriden lärokurs eller eljest bereda honom eller af hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter.

föreslagen lydelse:

1. Uppskof till nästföljande år med den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring kan vid inskrifningen medgifvas:

a) å sjömanshus — — — —
— — — — inställa sig;

b) värnpliktig — — — —
— — — — frånvarande, samt

c) värnpliktig, som visar annat giltigt skäl för uppskofs beviljande såsom att tjänstgöringens fullgörande skulle medföra afsevärdt afbräck i fortskriden lärokurs eller eljest bereda honom eller af hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter.

2. Yppas för inskrifven värnpliktig, efter det inskrifningsförrättningarna afslutats, sådan anledning till uppskof med den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring, hvarom i mom. 1 här ofvan förmäles, må uppskof med nämnda tjänstgöring till nästföljande år den värnpliktige medgifvas i den ordning, Konungen bestämmer; åliggande den värnpliktige, där han önskar ytterligare uppskof med samma tjänstgöring, att vid följande årets inskrifningsförrättning hos vederbörande inskrifningsnämnd derom göra framställning.

3. — — — — —

4. Från redan påbörjad tjänstgöring må i den ordning Konungen bestämmer hemförlofvas värnpliktig, för hvilken efter tjänstgöringens början i anledning af dödsfall eller annan af honom oberoende händelse inträdt förhållande, på grund havraf han är att likställa med här ofvan i mom. 1 b) eller c) omförmäld värnpliktig. Huruvida och i hvad mån sålunda hemförlofvad värn-

Har värnpliktig, som omförmäles i § 16 mom. 2, underlåtit att vid inskrifningen göra framställning om nu nämnt uppskof, må ändock sådant den värnpliktige medgifvas i den ordning, Konungen bestämmer.

2. Yppas för inskrifven värnpliktig, efter det inskrifningsförrättningarna afslutats, sådan anledning till uppskof med den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring, hvarom i mom. 1 här ofvan förmäles, må uppskof med nämnda tjänstgöring till nästföljande år den värnpliktige medgifvas i den ordning, Konungen bestämmer; åliggande den värnpliktige, där han önskar ytterligare uppskof med samma tjänstgöring, att vid följande årets inskrifningsförrättning hos vederbörande inskrifningsnämnd därom göra framställning. *Har annat förfall än det, som tidigare föranledt uppskof med första tjänstgöringen, yppats så sent, att framställning icke kunnat göras hos inskrifningsnämnden, må förnyadt uppskof medgifvas i den ordning, Konungen bestämmer.*

3. — — — — —

4. Från redan påbörjad tjänstgöring må i den ordning Konungen bestämmer hemförlofvas värnpliktig, för hvilken efter tjänstgöringens början i anledning af dödsfall eller annan af honom oberoende händelse inträdt förhållande, på grund hvaraf han är att likställa med här ofvan i mom. 1 b) eller c) omförmäld värnpliktig. *I samma ordning må från påbörjad första tjänstgöring hem-*

pliktig må anses hafva fullgjort nämnda tjänstgöring, äfvensom i hvilken ordning honom åliggande återstående tjänstgöring skall fullgöras, derom förordnar Konungen.

Fortfar sådant förfall, som nu blifvit sagdt, och önskar den värnpliktige på grund deraf uppskof med den tjänstgöring, som icke anses af honom fullgjord, göra derom framställning hos vederbörande inskrifningsnämnd vid den inskrifningsförrättning, som infaller näst efter det han hemförlofvats.

förlofvas värnpliktig, som omförmäles i § 16 mom. 2, äfven om anledning till uppskof med tjänstgöringen förefunnits redan före dennas början, men den värnpliktige underlåtit att göra framställning om sådant uppskof. Huruvida och i hvad mån sålunda hemförlofvad värnpliktig må anses hafva fullgjort påbörjad tjänstgöring, äfvensom i hvilken ordning honom åliggande återstående tjänstgöring skall fullgöras, därom förordnar Konungen.

Fortfar sådant förfall, som nu blifvit sagdt, och önskar den värnpliktige på grund deraf uppskof med den tjänstgöring, som icke anses af honom fullgjord, göra därom framställning hos vederbörande inskrifningsnämnd vid den inskrifningsförrättning, som infaller näst efter det han hemförlofvats. *Har annat förfall än det, som tidigare föranledt hemförlofning, yppats så sent, att framställning icke kunnat göras hos inskrifningsnämnden, må uppskof medgifvas i den ordning Konungen bestämmer.*

För att värnpliktig skall kunna hemförlofvas oaktadt uppskofsanledningen förelegat innan tjänstgöringens början, hafva de sakkunniga dock ansett böra stadgas det villkor, att ansökan om hemförlofning göres inom sex veckor från tjänstgöringens början, men detta villkor skulle icke införas i värnpliktslagen utan i inskrifningsförordningen.

Slutligen hafva de sakkunnige framhållit, att de värnpliktigas försummelse att vid inskrifningsförrättningen göra framställning om önska de eftergifter med afseende å inskrifning eller tjänstgöring mången gång torde hafva sin orsak i okunnighet om gällande bestämmelser.

För att i möjligaste mån undanröja denna olägenhet borde nödig *upplysning meddelas de värnpliktiga före inskrifningen*. Ett blott tillkännagifvande vid inskrifningsförrättningen — hvarom för öfrigt föreskrift saknas i inskrifningsförordningen § 22, hvilken innehåller bestämmelser om de meddelanden, som vid detta tillfälle skola göras de värnpliktiga — vore härvid icke tillfyllest, helst i många fall de värnpliktigas framställningar måste stödjas med på förhåud anskaffade intyg. Af denna anledning borde redan i kallelsen till inskrifning intagas dels erinran om att, därest värnpliktig önskar uppskof med inskrifning eller tjänstgöring, framställning därom skall göras vid inskrifningsförrättningen, och dels en kortfattad underrättelse om de förhållanden, som kunna föranleda till sådant uppskof, samt om sättet för styrkande af berörda förhållanden. Föreskrift härom syntes böra införas i inskrifningsförordningen § 16 mom. 1.

Såsom jag förut nämnt hafva de sakkunniga ansett, att den af dem föreslagna ökningen i möjligheterna att erhålla uppskof med och hemförlofning från tjänstgöring icke borde tillgodokomma andra än de i § 16 mom. 2 afsedda familjeförsörjarna. En af de sakkunniga, kaptenen H. Hjalmarsson, har emellertid i detta afseende reserverat sig. Han har ansett, att en utsträckning af den militära myndighetens befogenhet att bevilja uppskof icke bort stanna på halfva vägen utan bort omfatta *alla i lagen upptagna förfall* och ej blott dem, som åsyftas i § 16 mom. 2. De betänkligheter, som Riksdagen år 1901 lade i dagen rörande denna fråga, skulle enligt hans mening kunna undanröjas genom att påvisa verkningarna af de nuvarande restriktionerna.

Reservation
af en utaf de
sakkunniga.

Cheferna för första och tredje arméfördelningarna, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala och Jämtlands län, generalintendenten, militärbefälhafvaren på Gottland, marinförvaltningen och chefen för kustartilleriet hafva förklarat sig dela Hjalmarssons uppfattning beträffande lämpligheten af vidgad rätt för militärmyndigheterna att medgifva uppskof och hemförlofning.

Yttranden
öfver de sakkunnigas
förslag.

Men å andra sidan har i en del af de inkomna yttrandena äfven kommit till synes en alldeles motsatt uppfattning.

Chefen för Västgöta regemente har sålunda varnat för att inskränka inskrifningsnämndens befogenhet och sekundchefen för Svea lifgarde har ansett, att alla frågor rörande lindringar i värnplikten böra aflyftas

från militärmyndigheterna, som sakna medel att effektivt kontrollera riktigheten af förekommande uppgifter.

Chefen för generalstaben har funnit det vara en bestämd olägenhet att ej i största möjliga utsträckning låta inskrifningsnämnden afgöra sådana frågor, ty den har genom sin sammansättning betydligt större förutsättningar än militärbefälet att kunna pröfva behovet. Särskildt skulle den föreslagna utvidgade rätten till hemförlofning kunna med dåvarande bestämmelser om fullgörande af återstående tjänstgöring kunna verka så, att utbildningstiden i många fall förkortas och utbildningen därmed försämrass. Chefen för generalstaben har därför icke ansett sig kunna tillstyrka de af de sakkunniga föreslagna ändringarna af § 17 uti vidare mån, än att till mom. 2 må fogas ett förklarande tillägg att om annat förfall än det som tidigare föranlett uppskof med första tjänstgöringen, yppats så sent, att framställning icke kunnat göras hos inskrifningsnämnden, må förnyadt uppskof medgifvas i den ordning Konungen bestämmer. Därjämte har det af de sakkunniga föreslagna tillägget till § 16 mom. 1 inskrifningsförfordningen synts chefen för generalstaben vara en lämplig väg att bibringa de värnpliktiga ökad upplysning om gällande författningar.

Öfverståthållarämbetet har anfört, att de sakkunnigas förslag i fråga om utvidgad rätt för militärmyndigheterna att bevilja uppskof tillkommit därför, att det inträffat, att den värnpliktige många gånger visat sig icke hafva haft förstånd att inför nämnden framställa en uppskofsbegäran, som, därest den framstälts, uppenbarligen skulle blifvit bifallen, och med hänsyn därtill, att han, enligt nu gällande lag, vore beröfvad hvarje möjlighet att sedermera få sin uppskofsbegäran bifallen. Genom den utväg att afhjälpa detta, som de sakkunnige nu anvisat, hade det emellertid öfverlämnats åt den värnpliktige att själf afgöra, hvilken myndighet han skall vända sig till, och han komme naturligtvis att gå till den, hos hvilken han trodde sig hafva den största utsikten att få sin framställning bifallen. Härtill komme, att besvären öfver inskrifningsnämndernas och befälhafvarnes beslut ginge till olika myndigheter, besluten af de förra till inskrifningsrevisionerna, som vore sista instans, och befälhafvarnas slutligen till Kungl. Maj:t. Det önskvärda vore tydligen, att framställningar af ifrågavarande art i regel skulle anföras hos inskrifningsnämnden, som måste anses äga de bästa förutsättningarna för att bedöma det berättigade i framställningen, och att de finge göras hos befälhafvarne endast därest giltiga skäl anfördes för försummelsen att framställa begäran hos nämnden. Då man emeller-

tid såsom dylikt giltigt skäl måste erkänna jämväl okunnighet om lagen, torde föga vara att vinna med en förändring af den ifrågavarande bestämmelsen i antydd riktning. Då öfverståthållarämbetet ansåge sig kunna förorda de sakkunnigas förslag, oaktadt berörda missförhållande därigenom uppstode, berodde detta därpå, att här endast vore fråga om uppskof och att hvarje förnyad uppskofsbegäran alltid skall prövas af inskrifningsnämnden. Pröfvade nämnden ansökningen, såsom den borde, i sak, oafsedt hvilken myndighet förut afgjort den första ansökningen, så löpte man genom den nya bestämmelsen ingen annan fara än att för ett år blefve bifallen en uppskofsbegäran, som, om inskrifningsnämnden med sin personalkännedom fått pröfva densamma, skulle blifvit lämnad utan bifall. Genom de nu föreslagna ändringarna i värnpliktslagen komme de fall att betydligt ökas, då framställningar om uppskof skola prövas »i den ordning Konungen bestämmer». I de fall, då bestämmelse härom förut funnits, hade Kungl. Maj:t, då klagan förts öfver beslut, som fattats af den myndighet, åt hvilken Kungl. Maj:t öfverlämnat pröfningen af dylik fråga, eller då framställning gjorts hos Kungl. Maj:t direkt i sådant ämne, ansett sig böra till pröfning upptaga besvären eller framställningen. Det vore uppenbart, att, därest de nu framlagda förslagen blefve lag, dylika besvär och framställningar komme att i afsevärd mån ökas. Såväl med hänsyn härtill som med afseende därå, att det uti ärenden af förevarande slag utslutande vore fråga om tillämpning af en lagbestämmelse, syntes det böra tagas under öfvervägande, huruvida icke genom ändring i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt pröfning af samtliga nu omförmälda besvär öfver vederbörande befälhafvares beslut borde öfverlämnas till regeringsrätten. Hvad beträffade de uti förevarande ämne gjorda framställningar, som icke vore att anse som besvär, torde följden af en dylik bestämmelse i fråga om besvären blifva, att regeringsrättens yttrande skulle komma att inhämtas öfver dessa framställningar, i den mån de ansåges böra komma under bedömande.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län slutligen har ansett de sakkunniges förslag i fråga om utsträckt rätt för militärmyndigheterna att bevilja uppskof vara ägnadt att ingifva betänkligheter, särskildt i betraktande af hvad Riksdagen anført i skrifvelsen den 2 juni 1901 (nr 120); och möjligen skulle det för att råda bot på de nuvarande missförhållandena vara tillräckligt med det af de sakkunniga föreslagna tillägget till § 16 mom. 1 inskrifningsförordningen.

Departements-
chefen.

När det gäller att yttra sig om hvad de sakkunniga föreslagit i fråga om uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöring, synes det mig angeläget att skilja mellan

dels det fall då uppskofsanledningen förelegat redan vid inskrifningsförrättningen;

dels det fall då uppskofsanledningen tillkommit först efter inskrifningsförrättningens slut.

Föreligger uppskofsanledningen redan *vid inskrifningsförrättningen*, är det naturligtvis öfverensstämmande med god ordning att uppskof äfven då begäres. Det synes mig synnerligen lämpligt att en erinran härom intages i kallelsen till inskrifningsförrättningen. Underlåter emellertid den värnpliktige att vid inskrifningsförrättningen begära det uppskof, hvaraf han redan då är i behof, så har han enligt nu gällande lag försuttit möjligheten att af samma anledning erhålla uppskof eller hemförlofning.

De sakkunniga hafva nu föreslagit införandet af en sådan möjlighet, så vidt angår de i § 16 mom. 2 värnpliktslagen omförmälda familjeförsörjare, och att militärmyndigheterna skulle vara de, som realiserade möjligheten.

De sakkunnigas förslag i dessa delar synes mig vara ett försök till återupptagande af den i propositionen till 1901 års Riksdag uppställda principen, att de värnpliktiges tjänstgöringsangelägenheter böra helt ordnas af militärmyndigheterna. 1901 års Riksdag har emellertid uttalat sig emot denna princip införande i vår lagstiftning, och jag instämmer till fullo i detta Riksdagens uttalande, som alltjämt äger full giltighet.

För öfrigt kan jag icke heller såsom de sakkunniga finna det vara lämpligt, att hvarje i § 16 mom. 2 värnpliktslagen afsedd familjeförsörjare, som vid inskrifningsförrättningen underlåtit anmäla befintlig uppskofsanledning, skall hafva möjlighet att göra detta sedermera. Den, som af en eller annan anledning afsiktligt underlåtit detta, torde böra skylla sig själf, och icke ens okunnighet och glömska behöfva alltid väcka medlidande. Men det finnes å andra sidan mycket ömmande sådana fall. I början af föregående år inkom sålunda till Kungl. Maj:t en framställning om befrielse från tjänstgöring i fredstid för en värnpliktig, som utgjorde det ekonomiska stödet för orkeslösa föräldrar och 12 syskon. Fadern var dessutom sjuklig och intet af syskonen var arbetsfört.

För dylika och liknande fall måste finnas något sätt att jämka på

lagens bestämmelser, men detta sätt synes mig böra vara detsamma som eljest, då lagen uppställer en regel, från hvilken undantag bör medges, utan att dock dessa undantag kunna på förhand uttömmande anges: dispensrätt för Kungl. Maj:t. Då anmälningen af det redan vid inskrifningsförrättningen förefintliga uppskofsskälet kan tänkas ske *antingen* under tiden emellan nämnda förrättning och tjänstgöringens början *eller* efter tjänstgöringens början, bör dispensrätten uppenbarligen omfatta såväl uppskof med tjänstgöringen som hemförlofning från densamma.

Jag anser därför, att till § 17 bör fogas ett nytt moment af följande lydelse: »Har för värnpliktig vid inskrifningen förelegat sådant förhållande, som i § 16 mom. 2 omförmäles, men har han af glömska, okunnighet eller liknande orsak försummat att då begära uppskof med tjänstgöringen, äger Konungen, på därom gjord ansökning, att efter pröfning i hvarje särskildt fall meddela uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöring.»

Har uppskofsanledningen åter tillkommit *först efter inskrifningsförrättningens slut*, så finnes enligt gällande värnpliktslag alltid tillfälle att göra uppskofsanledningen gällande, vare sig den tillkommit före eller efter tjänstgöringens början, och alltid är det då militärmyndighet, som meddelar respektive uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöringen.

Hemförlofning kan emellertid ej beviljas, därest uppskofsanledningen förelegat redan före tjänstgöringens början. Jag vill ej förneka, att vissa skäl tala för en sådan ordning. De sakkunniga hafva emellertid föreslagit, att äfven efter första tjänstgöringens början skulle få åberopas en redan dessförinnan förefintlig uppskofsanledning af beskaffenhet som i § 16 mom. 2 omförmäles. Bestämmelse härom skulle införas i § 17 mom. 4 värnpliktslagen. Ansökan om hemförlofning på grund af en redan innan tjänstgöringens början förefintlig anledning skulle dock icke kunna bifallas, om den gjordes senare än sex veckor från tjänstgöringens början, men denna bestämmelse skulle enligt de sakkunniges mening icke införas i värnpliktslagen utan i inskrifningsförordningen § 107.

Hvad de sakkunnige sålunda föreslagit skulle kunna för en familjeförsörjare medföra den fördelen, att han, innan han definitivt bestämmer sig för uppskof, får tillfälle försöka, i hvad mån tjänstgöringen kan låta förena sig med försörjningsskyldigheten. Jag anser mig därför

böra tillstyrka de sakkunnigas förslag, dock att *dels* uppskofsanledning, hvarom nu är fråga, bör kunna föranleda hemförlofning lika väl från repetitionsöfning som från första tjänstgöring, i likhet med hvad fallet för närvarande är i fråga om uppskofsanledning, som uppkommit efter tjänstgöringens början, *dels* ock tiden för ingifvande af ansökan om hemförlofning bör sättas till trettio dagar. Tillika synes mig den bestämmeelse, hvilken ifrågasatts till införande i inskrifningsförrättningen, böra inarbetas i värnpliktslagen.

Efter första punkten i mom. 4 af § 17 denna lag torde därför böra införas följande bestämmelse: »I samma ordning må från redan påbörjad tjänstgöring hemförlofvas värnpliktig, med afseende å hvilken föreligger sådant förhållande, som i § 16 mom. 2 sägs, äfven om det samma förefunnits före tjänstgöringens början, dock under förutsättning att förhållandet inträdt, efter det inskrifningsförrättningen avslutats, och att ansökning om hemförlofning gjorts inom trettio dagar från tjänstgöringens början».

De sakkunniga hafva föreslagit särskilda stadganden för att möjliggöra för värnpliktig, som af militärmyndigheterna redan en gång erhållit uppskof eller hemförlofning, att erhålla förnyadt uppskof eller förnyad hemförlofning på grund af en efteråt tillkommen ny anledning. Visserligen kan jag icke finna annat, än att redan den nuvarande lydelsen af värnpliktslagen medger en sådan möjlighet; och det skulle ju i själfva verket vara mycket obilligt, om t. ex. en artilleriet tilldelad värnpliktig, som första hösten efter inskrifningen erhållit uppskof af den anledning att han öfvertagit hemmansbruk, icke skulle kunna påföljande höst erhålla ett andra uppskof af den anledning, att han just då till följd af inträffad olyckshändelse måst öfvertaga försörjningen af sin dittills arbetsföra moder. Men då nu faktiskt den lagtolkning gjort sig gällande, att sådant enligt nuvarande bestämmelser icke skulle kunna ske, har jag intet att erinra mot ett tillägg i den af de sakkunniga föreslagna riktning. En sådan tilläggsbestämmelse torde kräfva en omredigering af nuvarande bestämmelserna i mom. 2 och i andra punkten af mom. 4.

Utvidgning af bestämmelserna i § 16 mom. 2 värnpliktslagen.

De sakkunnigas förslag till utvidgning.

De sakkunnigas
förslag.

De sakkunniga hafva föreslagit, att nuvarande § 16 mom. 2 skall bibehållas i sitt nuvarande skick men att till lagrummet skall göras

ett tillägg, så att icke blott såsom nu uppskof medgifves *ende* arbetsföre sonen, sonsonen, fostersonen eller brodern utan öfverhufvudtaget *den* af sönerna etc., som verkligen fullgör försörjningsskyldigheten under villkor dock att han

a) är den *ende* af dem, som äger förmåga därtill och

b) sammanbor med den eller dem, han försörjer.

Såsom motivering härtill hafva de sakkunniga anfört följande:

Motiveringen
till de sak-
kunnigas
förslag.

Lagstadgad försörjningsplikt åläge jämlikt fattigvårdsförordningen *samtliga* söner gentemot i behof af dylik hjälp varande föräldrar, och likaledes torde man få anse, att moralisk försörjningsskyldighet i lika mån tillkomme *samtliga* sonsöner, dottersöner, fostersöner eller bröder gentemot respektive far- eller morföräldrar, fosterföräldrar eller syskon.

Det hade emellertid synt de sakkunniga, som om värnpliktslagens bestämmelser genom begränsningen till »ende arbetsföre» sonen etc. fått en mindre räckvidd, än den måbända ursprungligen afsedda. Det kunde ju nämligen mycket lätt hända, att de ofvannämnda föräldrarna etc. visserligen hade en eller flera arbetsföra söner etc., förutom den, som skulle fullgöra sin värnpliktstjänstgöring, men att de vore för sitt uppehälle uteslutande beroende af den senare, enär de förras vistelseort vore okänd — de kunde t. ex. hafva emigrerat eller gått till sjöss — eller enär dessa själfva befunne sig i små omständigheter och hade egen familj att draga försorg om, m. m. d. Under sådana omständigheter inträffade för föräldrarna etc. faktiskt samma förhållande, som om den ifrågavarande värnpliktige vore den *ende* arbetsföre sonen etc., och för sonen etc. uppstode kollision mellan värnplikt och försörjningsplikt.

Med hänsyn därför till dels lagstadgandet om försörjningsplikten, dels de nu anförda förhållandena torde konsekvensen bjuda, att här ifrågavarande eftergift gjordes gällande ej blott för den *ende* arbetsföre sonen, sonsonen, dottersonen, fostersonen eller brodern, utan öfverhufvud taget för den af sönerna etc., som verkligen fullgjorde försörjningsåliggandet och som vore den *ende* af alla de försörjningsskyldiga, hvilken därtill ägde förmåga. Att en sådan utvidgning af här ifrågavarande eftergift lätt kunde locka till missbruk insåges till fullo, men då missbruken i det väsentligaste torde kunna förhindras, ansåge de sakkunniga sig böra föreslå den angifna utsträckningen af lagens bestämmelser.

För denna utsträckning ville dock de sakkunniga uppställa det villkor, att den värnpliktige skulle sammanbo med dem han försörjde. De sakkunniga hade nämligen kommit till den öfvertygelsen, att de

fall, då en värnpliktig i här åsyftad lefnadsålder (21—24 år) på mera verksamt och stadigvarande sätt bidroge till de anhörigas uppehälle utan att hafva gemensam bostad med dem, vore synnerligen få. Visserligen kunde fall förekomma, då en son, som icke sammanbodde med sina föräldrar, dock väsentligen bidroge till deras uppehälle, och då borde han äfven enligt lagens grundtanke erhålla uppskof för att sedermera frikallas från fredstjänstgöringen. Men om tillämpningen af denna grundsats skulle leda till omfattande missbruk, genom hvilka en mängd värnpliktiga otillbörligen undandroge sig tjänstgöring, borde onekligen en kontrollerande restriktion införas. Beträffande den »ende arbetsföre sonen» etc. vore den här föreslagna kontrollen måhända mindre nödvändig, då dessa fall vore så pass få, att ett missbruk ej rätt gärna kunde leda därhän, att ett afsevärdt antal värnpliktiga frikallades utan att vara sina anhörigas ekonomiska stöd. Men då nu, genom paragrafens af de sakkunniga föreslagna utvidgning, de flesta värnpliktiga söner till orkeslösa, fattiga föräldrar kunde tänkas begagna sig af dessa bestämmelser för att vinna frikallelse, blefve den föreslagna restriktionen nödvändig. Väl kunde äfven här fall inträffa, då en son, som vore sina föräldrars stöd, härigenom tvingades att mot lagens mening fullgöra den militära tjänstgöringen, men mot dessa få fall kunde då sättas de säkerligen *många* fall, då en värnpliktig *utan* denna kontroll skulle olagligen undandraga sig fullgörandet af sin medborgarplikt. I fråga om den *nyttillkommande* grupp af värnpliktiga, som enligt förslaget skulle erhålla uppskof med inskrifning och eventuellt frikallelse, funne de sakkunniga villkoret alltså oundgängligen nödvändigt, därest man ville hafva någorlunda visshet om, att de föreslagna bestämmelserna blefve tillämpade endast i behöriga fall.

Yttranden
öfver de sakkunnigas
förelag.

Chefen för första och tredje arméfördelningarna, militärbefälhafvaren på Gottland och chefen för kustartilleriet hafva ansett stadgandet om uppskof med inskrifning böra ur lagen uteslutas. De hafva ansett *alla* värnpliktiga böra vid lagstadgad ålder inskrifvas och därefter rullföras, både för att staten må erhålla nödig kontroll öfver de värnpliktige och för att spara dessa vidare inställelsebesvär, ty ansökan om uppskof med tjänstgöring på grund af familjeskäl kan sedermera göras skriftligen.

Chefen för generalstaben har afstyrkt den föreslagna utvidgningen af innehålllet i § 16 mom. 2 samt anført, att vårt försvar oundgängligen har behof af så många utbildade män som möjligt och att vi ej i vårt land såsom i de stora staterna kunna gifva lättnader åt en hel

del kategorier i fall, där förhållandena för visso kunna vara synnerligen ömmande, men hvilkas beaktande å andra sidan medföra allt större anspråk på lättnader och allt för stort spelrum åt försök att undandraga sig värnplikten.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gäfleborgs län och Blekinge län hafva funnit det riktigt, att uppskof med inskrifningen medgifves i § 16 mom. 2 afsedd värnpliktig, som faktiskt är den, som fullgör försörjningsskyldigheten, men ansett det icke böra uppställas det af de sakkunniga jämväl föreslagna villkoret, att nämnde värnpliktige tillika skall vara den ende, som är i stånd att lämna nödigt försörjningsbidrag; och hafva nämnda myndigheter hänvisat till det fall, att en värnpliktig försörjer sin moder och har en utomlands bosatt broder, hvilken visserligen är i goda ekonomiska omständigheter men dock helt och hållet underlåter att bidraga till moderns försörjning.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län och Gäfleborgs län hafva anmärkt, att den värnpliktige stundom har svårt att bevisa sig vara den ende, som är i stånd att fullgöra försörjningsskyldigheten, t. ex. när öfriga försörjningsskyldige vistas utrikes, och att han alldeles icke kan det, när öfriga försörjningsskyldiga vistas å okänd ort.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gäfleborgs län, Göteborgs och Bohus län och Jörköpings län äfvensom marinförvaltningen hafva afstyrkt det af de sakkunniga uppställda villkoret om sammanboende, enär en värnpliktig på grund af sitt arbete kan vara nödsakad att bo annorstädes än sina anhöriga men likväl underhåller dem. Först nämnda myndighet har såsom exempel anført ett handelsbiträde, som i följd af sin anställning nödgas bo hos sin principal, och har tillika påvisat, att det föreslagna villkoret om sammanboende erbjuder föga trygghet mot missbruk, då det icke föreskrifvits en viss varaktighet i sammanboendet och det torde vara jämförelsevis lätt för den värnpliktige att någon kort tid strax innan inskrifningsförrättningen sammanflytta med sina anhöriga.

Mellan en värnpliktig, som erhållit uppskof med inskrifningen, och en värnpliktig, som inskrifvits men erhållit uppskof med tjänstgöringen, förefinnes, innan de fyllt 24 år, den skillnaden, att den förre men icke den senare är befriad från mönstringsskyldigheten och från inkallelse till krigstjänstgöring. Detta räknas utan tvifvel af den värnpliktige familjeförsörjaren såsom betydande fördelar, för hvilkas åtnjutande han gärna underkastar sig förnyad inställelse inför inskrifningsnämnden; och den, som icke kan inkallas till krigstjänstgöring, bör tydligen icke

Departements-
chefen.

införas i det militära rullföringsväsendet. De skäl, som anförts för att helt och hållet borttaga uppskof med inskrifning, torde således icke vara synnerligen bärande.

Jag delar de sakkunnigas uppfattning, att med bestämmelserna i § 16 mom. 2 ursprungligen afsetts att medgifva uppskof med inskrifningen åt den, som faktiskt utgör det ekonomiska stödet för de i lagrummet uppräknade anhöriga. Detta framgår af Riksdagens skrifvelse den 2 juni 1901 (nr 120). Lagrummet har emellertid fått en affattning, som icke täcker nämnda afsikt: om en ålderstigen moder har två söner, af hvilka den ene har egen familj, under det att den andre utgör det ekonomiska stödet för modren, så kan icke den sist nämnde erhålla uppskof med inskrifningen. Det synes mig icke kunna möta några allvarliga betänkligheter att utsträcka nyss nämnda förmån, på sätt de sakkunniga föreslagit, till att gälla den, som faktiskt fullgör försörjningsskyldigheten.

De sakkunniga hafva icke särskildt motiverat, hvarför de tillfogat villkoret om utredning angående öfriga försörjningsskyldiges ekonomiska oförmåga. Det torde måhända kunna antagas, att detta skett för att erhålla visshet om, att den värnpliktige nödgats åtaga sig försörjningsskyldigheten och icke gjort detta frivilligt för att undslippa värnplikten. Ur denna synpunkt synes mig i allt fall villkoret hafva ett visst berättigande, äfven om det icke kan bibehållas i den af de sakkunniga föreslagna form. Såsom redan vissa myndigheter anført, medför en sådan utredning nämligen alltför stora svårigheter för den värnpliktige, när öfriga försörjningsskyldige vistas i utlandet, och kan då stundom vara omöjlig att åvägabringa. Men det skulle måhända vara tillräckligt med en något mindre grad af visshet angående öfriga försörjningsskyldiges ekonomiska oförmåga, nämligen att de icke, såvidt veterligt är, hafva förmåga att fullgöra den försörjningsskyldighet, som fullgöres af den värnpliktige.

Det synes mig däremot med skäl böra fordras utredning om, att den värnpliktige fullgör nyss nämnda skyldighet på ett mera konstant sätt och icke blott tillfälligtvis. Detta är äfven i sin mån en garanti för, att icke öfriga försörjningsskyldiga obehörigen undandraga sig. Ty i allmänhet torde väl kunna antagas, att ju mera långvarig försörjningsskyldigheten är, desto mindre benägen skall en person vara att ensam bära densamma, om den rätteligen bör fördelas på flere. Jag anser därför, att till den af de sakkunniga föreslagna utsträckningen af bestämmelserna i § 16 mom. 2 bör fogas villkor om att den värnpliktige varit det ekonomiska stödet, allt sedan behof däraf uppstod eller,

om denna tidpunkt ligger längre tillbaka i tiden, sedan början af det kalenderår, som föregår inskrifningsförrättningen.

Hvad däremot angår villkoret om sammanboende, så var detta i den värnpliktslag, som tillämpades innan den nu gällande antogs, föreskrifvet äfven i fråga om »ende sonen» etc. och upptogs oförändradt i den till 1901 års Riksdag aflåtna propositionen angående ny värnpliktslag. Men i skrivelsen den 2 juni 1901 (nr 120) förklarade Riksdagen detta stadgande vara för trångt, enär fall kunde förekomma, då den värnpliktige väl icke sammanbodde med de nära anhöriga, hvarom här vore fråga, men omständigheterna ändock vore fullt ut lika ömmande som i de fall, hvilka stadgandet närmast vore afsedt att träffa. Det är visserligen icke de sakkunnigas mening att nu åter upptaga villkoret i fråga om »ende sonen» etc. utan blott att stadga det i de fall, då uppskof med inskrifningen skulle utsträckas till den, som faktiskt fullgör försörjningsskyldigheten, men jag anser dock, att Riksdagens berörda uttalande äger full tillämplighet jämväl på sist nämnda fall, och jag kan därför icke tillstyrka godkännande af detta villkor.

I följd häraf skulle enligt min mening till § 16 mom. 2 göras följande tillägg: »Har sådan för sitt uppehälle af den värnpliktiges arbete väsentligen beroende anhörig, som nyss nämnts, af samme värnpliktig erhållit försörjning alltifrån början af kalenderåret närmast före inskrifningsförrättningen eller, där behovet af försörjning uppstått först vid senare tidpunkt, alltifrån behovets uppkomst, kan äfven i det fall, att den värnpliktige icke är den ende arbetsföre sonen, sonsonen, dottersonen, fostersonen eller brodern, uppskof med inskrifningen medgifvas honom, därest han är den ende, som, så vidt veterligt är, kan lämna nödigt försörjningsbidrag.»

Försökslagstiftning.

Den utvidgning af bestämmelserna i § 16 mom. 2 värnpliktslagen, som de sakkunniga föreslagit, bör enligt deras mening endast gifvas karaktären af försök. De sakkunnigas förslag.

De hafva ansett, att den tidrymd, öfver hvilken försökslagstiftningen bör utsträckas, lämpligen torde, liksom förhållandet är ifråga om paragrafens mom. 6, kunna sättas till fem år, dock att de föreslagna bestämmelserna böra gälla äfven efter denna tids förlopp beträffande samtliga de värnpliktiga, för hvilka de en gång börjat tillämpas. Förmedelst under detta tidsskede upprättad statistik borde hållpunkter erhållas för ett bedömande af, huruvida den föreslagna anordningen är den lämpligaste, eller om ett anlitande af den andra utvägen — det

pekuniära understödet — kan blifva förmånligare och mera tillrådligt med hänsyn äfven till kostnaderna, hvilka likaledes då böra kunna mera tillförlitligt beräknas.

Yttranden
öfver de
sakkunnigas
förslag.

Såväl Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län, Södermanlands län och Jämtlands län som cheferna för generalstaben och marinstaben hafva uttalat sig mot, att de föreslagna ändringarna gifves karaktär af försökslagstiftning. Chefen för marinstaben har i detta afseende anført, att genom försökslagstiftning skapas ojämnhet i de redan förut invecklade rättsförhållandena för landets värnpliktiga ungdom. Kräfves framdeles ändring eller upphäfvande af de nu föreslagna bestämmelserna, har nämnde chef ansett detta kunna ske i vanlig ordning och att olägenheterna af en sådan åtgärd äro mindre än de, som åtfölja en försökslagstiftning, hvilken blott tillämpas under en begränsad tid eller för vissa årsklasser värnpliktiga.

Departements-
chefen.

I detta afseende instämmer jag uti hvad chefen för marinstaben sålunda anført.

Kontroll af att den uppgifna uppskofsanledningen verkligen föreligger.

Statistik.

Beträffande frågan huru *de redan förefintliga* bestämmelserna angående lättnader för familjeförsörjare tagits i anspråk, lämnar värnpliktsstatistiken någon, om än ringa ledning.

Antalet fall af *uppskof med inskrifning* utaf värnpliktiga, för hvilka nuvarande bestämmelser i värnpliktslagen § 16 mom. 2 gälla, visar en fortgående stegring. Sålunda beviljades vid inskrifningsförrättningarna för såväl inskrifnings- som sjörullföringsområden af familjeskäl dylikt uppskof

år 1905:	1. gången	åt 196,	förnyadt	åt 184	värnpliktiga ¹⁾
» 1906:	»	» 187,	»	» 204	»
» 1907:	»	» 244,	»	» 227	»
» 1908:	»	» 286,	»	» 255	»
» 1909:	»	» 404,	»	» 348	»

Antalet fall af *frikallelser* på grund af värnpliktslagen § 16 mom. 3, beviljade vid inskrifningsförrättningar för inskrifningsområden — för

¹⁾ Uppgifterna hämtade ur »Statistik rörande de värnpliktiga», utarbetad inom generalstabens organisationsafdelning.

sjörullföringsområdena lämnar statistiken icke erforderliga upplysningar
— har uppgått

för år 1905	till 63
» » 1906	» 76
» » 1907	» 92
» » 1908	» 104
» » 1909	» 94.

I dessa siffror ingå jämväl de, hvilka frikallats efter att hafva fått uppskof på grund af hälsoskäl, eller för hvilka förfallet inledts med hemförlofning från tjänstgöring enligt värnpliktslagen § 17 mom. 4. Förehållandena tala dock för sannolikheten af, att det allra största antalet af de frikallade utgöres af sådana, som ursprungligen erhållit uppskof jämlikt § 16 mom. 2. Men det bör erinras om, att frikallelsen i regel erhålles först vid fjärde inskrifningsförrättningen, det vill säga de, som frikallats till exempel respektive åren 1908 och 1909, hafva erhållit uppskof med inskrifningen första gången respektive åren 1905 och 1906; och under sådana omständigheter antyda de ofvannämnda siffrorna, hvilka för öfrigt äfven de visa en afgjord stegring, att ungefär 50 procent af de ifrågavarande uppskofven resultera i frikallelse från fredstjänstgöring. Då det nu är påtagligt, att denna icke öfvade personal är utan värde för vapentjänst åtminstone omedelbart vid krigsutbrottet, så blir följden den, att hvarje årsklass hädanefter blir på detta sätt decimerad med ett par hundra man, hvilket åter innebär detsamma som, att den styrka, hvilken landet vid krigsutbrottet kan uppsätta, minskas med ett par bataljoner.

Beträffande antalet fall af *uppskof med tjänstgöring* eller *hemförlofning* på grund af familjeskäl lämnar statistiken inga upplysningar.

Till hvilka siffror man skulle komma vid en *utvidgning af bestämmelserna i § 16 mom. 2*, sådan som de sakkunniga föreslagit, och genom de ökade tillfällena att komma i åtnjutande af de öfriga eftergifterna är omöjligt att ens närmelsevis uträkna.

När värnpliktig af familjeskäl begär lättnad i sina värnpliktsförehållanden skall enligt nu gällande bestämmelser i § 28 inskrifningsförrättningen den uppgifna anledningen styrkas:

när det är fråga om uppskof med inskrifningen, genom intyg af präst i församlingen jämte å landet kommunalnämndens ordförande, i Stockholm roteman och i annan stad fattigvårdsstyrelsens ordförande, samt

när det är fråga om uppskof med eller hemförlofning från första

Nuvarande
sätt att styrka
uppskofs-
anledningens
förefintlighet.

tjänstgöringen, genom intyg af präst i församlingen jämte annan trovärdig person.

De sakkunnigas förslag.

Med hänsyn till de många frikallelser från värnplikten, som redan nu medgifvas på grund af familjeskäl, hafva de sakkunniga ansett det synnerligen angeläget att söka förhindra de missbruk, hvilka ej sällan torde förekomma och hvilka än lättare skulle framlockas och möjliggöras genom den af de sakkunniga föreslagna utvidgning. Det skulle sålunda endast behövas, att bröderna till den värnpliktige kort före inskrifningsförrättningen t. ex. aflyttade från orten utan att uppgifva sina adresser eller att de, äfven om de tillförene bistått sina föräldrar eller syskon, vid nämnda tidpunkt förklarade sig ur stånd härtill, för att den utvidgade bestämmelsen skulle kunna blifva tillämplig på den värnpliktige. I nu nämnt syfte måste största vikt fästas vid åstadkommandet dels af en kontroll öfver att försörjningsplikten fullgöres, dels af en noggrann pröfning utaf de förhållanden, hvilka angifvas såsom skäl för uppskof eller hemförlofning med därpå eventuellt följande frikallelse.

För att underlätta åstadkommandet af möjligast fullständiga utredning rörande samtliga de förhållanden, till hvilka hänsyn måste tagas, när det gäller att medgifva värnpliktig någon lättnad på grund af familjeskäl, hafva de sakkunniga därför uppgjort förslag till särskildt *formulär*. Det är de sakkunnigas mening, att detta bör intagas bland inskrifningsförrättningens *formulär*.

Beträffande sättet för uppgifternas styrkande hafva de sakkunniga ansett det, som gäller för uppskof med inskrifning, böra fordras äfven i vissa fall af uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöring, nämligen när sådant uppskof eller sådan hemförlofning begäres af i § 16 mom. 2 afsedd värnpliktig. De sakkunniga hafva dock föreslagit, att i fråga om Stockholm rotemannens intyg skulle ersättas af intyg af fattigvårdsinspektören och att i fråga om Göteborg intyg af fattigvårdsstyrelsens ordförande skulle ersättas af intyg af fattigvårdsdirektören därstädes.

Yttranden
öfver de
sakkunnigas
förslag.

Stockholms stads konsistorium och domkapitlet i Uppsala hafva framställt en del anmärkningar mot det föreslagna formuläret, hvarjämte förstnämnda myndighet menat, att rotemännen i Stockholm äro mera än fattigvårdsinspektören skickade att lämna de önskade upplysningarna.

Fattigvårdsnämnden i Stockholm har emellertid förordat förslaget i hvad det rör fattigvårdsinspektören.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gäfleborgs län har ansett, att intyg af kronobetjäningen eller polismyndigheten i orten bör tillerkännas samma vitsord som intyg af kommunalnämndens eller fattigvårdsstyrelsens ordförande; och chefen för fjärde arméfördelningen har ansett, att de förra intygen böra ersätta de senare.

För de sakkunniga, som tänkt sig, att medgifvande af uppskof skulle i många och kanske de flesta fall lämnas af militärmyndigheterna och icke af inskrifningsnämnden, kan det ju hafva tett sig som en nödvändighet att fixera den i hvarje särskildt fall erforderliga utredningen vid ett visst formulär, hvars ifyllande skulle åligga den värnpliktige vid äfventyr, att eljest ingen lätnad medgäfvdes honom. En dylik formalism verkar dock icke tilltalande. Och den torde icke heller vara alldeles nödvändig, om, såsom jag föreslagit, inskrifningsnämnden alltjämt bibehålles vid sin hittillsvarande befogenhet i fråga om uppskofs beviljande och sålunda har möjlighet att med egen kännedom om förhållandena supplera den bristfälliga utredningen.

Departements-
chefen.

Hvad de sakkunniga i öfrigt föreslagit till vinnande af bättre kontroll mot missbruk synes mig vara värdt allt beaktande, men då det icke afser ändring i värnpliktslagen, torde med dess bedömande böra tillsvidare anstå.

Lättnader genom pekuniärt understöd.

Hittills förekommande fall af pekuniär hjälp.

Såsom förut (sid. 11) nämnts har särskild pekuniär hjälp åt värnpliktiga familjeförsörjare förekommit endast i sporadiska fall.

1904 Års fall.

Första gången inträffade detta år 1904.

Med anledning af att Kungl. Maj:t funnit sig nödsakad nämnda år till extra tjänstgöring inkalla vissa värnpliktiga å Gottland, framställdes i Riksdagens andra kommare *motion*, att statsunderstöd måtte utdelas åt de obemedlade hushåll å Gottland, för hvilkas familjeförsörjare denna tjänstgöring kom i fråga. Beträffande storleken af detta understöd m. m. anfördes i motionen följande: »Det *'tillskott i penningar'*, eller statsunderstöd, som sålunda får anses böra tillkomma de inkallade, obemedlade familjeförsörjarnas anhöriga, kan antingen bestämmas till ett visst, fast belopp per dag, eller ock bestämmas olika för olika hushåll, allt efter dessas större eller mindre behof af hjälp, familjemedlemmarnas antal, och så vidare. Alldenstund detta penningtillskott nu ej är afsedt att utgå annat än i form af *tillfälligt statsunderstöd, utdeladt af billighetshänsyn*, så torde skälen för ett fast, för alla lika bestämdt, belopp per dag hafva bortfallit, och dagsunderstödet kunna regleras efter olika hushålls olika behof af hjälp. Dock torde en maximigräns böra bestämmas, och synes mig denna kunna sättas till *en krona per dag och per hushåll*. Antages en del hushåll komma att uppbära detta maximumunderstöd, blifver det alltid andra, hvarest till exempel barnens antal är mindre och hvilka kunna reda sig med ett mindre dagligt understöd jämte den del af penningbidraget, familjeförsörjaren kan afstå till sina anhöriga. Af vikt är äfven att statsunderstödet noga regleras efter hemmavarande hushållsmedlemmars förmåga att bidraga till det gemensamma underhållet. — — — — — Reglerandet af såväl utdelningen af dessa statsunderstöd som ock bestämmandet om dels *hvilka* hushåll som däraf skola få del, dels understödets storlek, anser jag böra tillkomma Kungl. Maj:ts befallningshafvande jämte deras under-

ordnade. Ansökan om understöd, till behörigheten styrkt af tvänne trovärdiga personer, hvaraf den ene alltid skall tillhöra församlingens prästerskap, bör inlämnas till ortens länsman — i Visby till stadens borgmästare — för att, åtföljd af yttrande från den myndighet, som mottagit densamma, befordras vidare till landshöfdingeämbetet. Detta skulle vara beslutande i frågan, och utbetalningen sedermera ske, förslagsvis hvarje vecka, genom förutnämnde platsmyndighet. Härigenom skulle all (direkt) beröring med fattigvårdsmyndigheterna undvikas, och understödet icke få form af fattighjälps.»

Med anledning af denna motion yttrade *Riksdagen* i skrifvelse den 20 maj 1904 (nr 132) bland annat följande: »Uti ifrågavarande och tilläfventyrs framdeles inträffande liknande fall — — — — — har Riksdagen — — ansett de ekonomiska svårigheter böra behjärtas, som kunna uppstå för de personer, hvilka för sitt uppehälle äro väsentligen beroende af till extra tjänstgöring inkallad värnpliktiges arbetsförtjänst.

Så mycket hellre har Riksdagen ansett någon åtgärd i motionens syfte nu böra vidtagas som redan i gällande värnpliktslag af den 14 juni 1901 medgifvits lättnader vid värnpliktens fullgörande för vissa i lagens § 16 mom. 2 angifna värnpliktige — t. ex. ende arbetsföresonen till orkeslös eller vanför fader. Och med desse värnpliktige torde uti ifrågavarande afseende — med hänsyn till att mobiliseringen afser jämväl äldre årsklasser — böra jämsställas äfven de värnpliktige, som äga hustru eller barn, hvilka äro af deras arbete för sitt uppehälle väsentligen beroende. I förevarande fall har Riksdagen därför ansett något tillskott böra utgå utöfver de vanliga förmånerna till såväl de värnpliktige, hvilka enligt hvad ofvan nämnts angifvas i värnpliktslagens åberopade paragraf, som ock de med dem enligt Riksdagens åsikt jämsställda. Angående beloppet af detta tillskott har Riksdagen funnit detsamma skäligen böra för hvarje värnpliktig, som därtill kan komma ifråga, sättas till 75 öre om dagen af den extra tjänstgöringstiden, utgörande ungefärliga skillnaden emellan de värnpliktiges arbetsförtjänst, som, enligt hvad i ärendet blifvit upplýst, ej i allmänhet torde öfverstiga 2 kronor om dagen, och värdet — omkring 1 krona 25 öre — af de förmåner, hvilka de redan nu under tjänstgöringen åtnjuta i form af underhåll, beklädnad och penningbidrag m. m. — — — — — I fråga om pröfningen af hvilka sådant tillskott bör tillkomma samt om sättet för tillskottets utdelande har Riksdagen varit i tveksamhet, om hvilken myndighet lämpligen borde för dessa bestyras utförande anlitas. Af praktiska skäl och med hänsyn därtill, att sådant uppdrag

svårligen lär enligt lag kunna åläggas inskrifningsmyndigheterna, har det synts Riksdagen som om medlen borde utanordnas till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som skulle äga att på värnpliktigs ansökan, vitsordad af vederbörande pastor och kommunalstämмоordförande eller därmed jämförlig kommunal tjänsteman, utbetala belöpande tillskott till den värnpliktiges hushåll, hvilket hellre än den värnpliktige själf torde böra ifrågakomma att uppbära detsamma.»

I enlighet härmed beslöt Riksdagen att å extra stat för år 1905 bevilja ett förslagsanslag af 8,000 kronor, att, på sätt Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt, utdelas med 75 öre om dagen till de hushåll å Gottland, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under år 1904 blifvit eller blefve inkallade till extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid, och hvilka för sin utkomst vore väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst, med rätt för Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel förskottsvis utbetala under år 1904 hvad som af anslaget för sagda ändamål kunde finnas erforderligt.

Med anledning häraf fann Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 3 juni 1904 godt förordna:

att till de hushåll å Gottland, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under år 1904 blifvit eller blefve inkallade till extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst vore väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst, skulle utgå understöd med 75 öre om dagen under berörda tjänstgöringstid, in- och utryckningsdagarna däri inberäknade, hvarvid skulle iakttagas, att därest den värnpliktige varit skyldig att under år 1904 deltaga i repetitionsöfning, hvilken, enligt Kungl. Maj:ts den 13 maj 1903 meddelade beslut, finge genom förenämnda extra tjänstgöring anses fullgjord, understödet utginge endast för det antal dagar, hvarmed den extra tjänstgöringen, öfversköte tiden för repetitionsöfningen, in- och utryckningsdagarna i båda fallen medräknade;

äfvensom, beträffande sättet för medlens utbetalande,

att inom hvarje kommun, från hvilken värnpliktige varit till extra tjänstgöring inkallade, ansökningar om sådant understöd, hvarom nu vore fråga, finge aflämnas i Visby stad till magistratens ordförande och å landet till kommunalstämмоordföranden; åliggande det magistratens ordförande och kommunalstämмоordförande att tillsammans med vederbörande pastor granska inkomna ansökningar och afgifva utlåtande rörande sökandenas behof af understöd, samt att därefter ofördröjligen insända handlingarna till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gottlands län;

att Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gottlands län, efter inhämtande af uppgift från befälhafvarna för vederbörande truppförband angående den tid, hvarunder familjeförsörjaren varit i extra tjänstgöring, skulle meddela beslut rörande utbetalning af understöd, vare sig för hela tjänstgöringstiden på en gång eller för delar däraf, och skyndsamt låta genom magistratens i Visby och kronobetjäningens försorg, på lämpligaste sätt tillhandahålla sökandena de beviljade understödsbeloppen att emot kvitto lyftas af den värnpliktige själf, om han fullgjort tjänstgöringen och återkommit till hemmet, men i annat fall af den, som under hans frånvaro handhade familjens angelägenheter i hemorten; samt

att härför erforderliga medel skulle af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gottlands län förskjutas och af arméförvaltningen å intendentsdepartementet Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gottlands län godtgöras.

Vid lagtima Riksdagen året därpå, 1905, förekom ånyo en liknande fråga, dock gående vida längre än motionen 1904. Under hänvisning till riksdagsbeslutet 1904 och det i Riksdagens skrifvelse förekommande uttalandet, att »de ekonomiska svårigheter borde behjärtas, som kunde uppstå för de personer, hvilka för sitt uppehälle äro väsentligen beroende af till extra tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbetsförtjänst», föreslog nämligen en *motionär*, att Riksdagen ville ingå till Kungl. Maj:t med hemställan om utarbetande och framläggande inför Riksdagen af sådana lagbestämmelser och förslag, genom hvilka ett visst penningbelopp kunde utbetalas till *hvarje i tjänst inkallad medellös värnpliktigs hemmavarande anhöriga*.

1905 års lagtima Riksdag.

Med anledning häraf yttrade 1905 års Riksdags statsutskott i sitt utlåtande nr 5 följande: »Visserligen har, såsom motionären framhållit, nästlidna års Riksdag med anledning af enskild motionärs framställning på utskottets tillstyrkan beviljat ett belopp af 8,000 kronor, att utbetalas med 75 öre om dagen till de hushåll å Gottland, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under nämnda år varit inkallade till extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst varit väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst. Detta skedde dock under uttalande däraf, att, då den ifrågakomna mobiliseringen blott varit partiell och allenast afsett en viss landsdel, fog för bemälda framställning synts föreligga. Hvad Riksdagen sålunda beslutat ägnar sig däremot icke att åberopa såsom skäl för bifall till nu ifrågavarande framställning, som afser, att penningtillskott skulle under van-

liga fredsförhållanden tillkomma *alla* verkliga medellösa värnpliktiges hemmavarande anhöriga. En dylik utsträckning af det vid nästlidna års Riksdag gjorda medgifvandet anser sig utskottet icke kunna tillstyrka, icke blott med hänsyn till de högst betydande summor, som vid bifall härtill staten skulle nödgas utbetala, och de missbruk, som med sannolikhet kunna antagas blifva däraf föranledda, utan äfven emedan ett sådant medgifvande lätt skulle kunna leda till en mängd andra ersättningsanspråk för förlorad arbetsförtjänst af större eller mindre valör.»

I anslutning till detta statsutskottets anförande afslogs motionen i båda *kamrarna*.

1905 års ur-
tima Riksdag.

Med anledning af den politiska ställningen samma års sommar hade emellertid Kungl. Maj:t med stöd af värnpliktslagen § 28 funnit sig nödsakad förordna, att vissa till sedvanlig fredstjänstgöring enligt § 52 samma lag inkallade värnpliktiga skulle utöfver där stadgad tidrymd tills vidare kvarblifva i tjänstgöring.

Då härigenom för en del värnpliktiga samma förhållanden kunnat inträffa som de, hvilka Riksdagen 1904 funnit behjärtansvärda, afläts vid urtima Riksdagen 1905 kungl. *propositioner* angående utbetalande af understöd i fullständig öfverensstämmelse med de grunder, Riksdagen år 1904 anvisat. Understöden beräknades förslagsvis till inalles 25,000 kronor. Därjämte framställdes i anslutning härtill af enskilda *motionärer* förslag gående, bland annat, ut på, att det af Kungl. Maj:t sålunda propo- nerade understödet till obemedlade hushåll icke skulle sättas lägre än 1 krona 50 öre.

Riksdagen beslöt emellertid i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition, och understödet utbetalades därefter på samma sätt som i det nådiga brefvet den 3 juni 1904 angifvits.

Hittills följda
principer.

Vid de tillfällen, då Riksdagen sålunda beviljat ekonomiskt understöd med anledning af *extra värnpliktstjänstgöring*, har den alltså uttalat sig i följande riktning:

berättigade till understöd äro de hushåll, hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af de värnpliktiga familjeförsörjarnas arbetsförtjänst,

understödsbeloppet beräknas per dag, bestämmes till 75 öre per dag och hushåll samt sättas lika för alla, oberoende af hushållens större eller mindre behof af hjälp, familjemedlemmarnas antal o. s. v.,

värnpliktig skall själf göra ansökning om samt styrka behofvet af understöd,

pröfning af behovet äfvensom medlens utanordnande bör tillkomma Kungl. Maj:ts befallningshafvande och

medlen böra utbetalas till den värnpliktiges hushåll, men icke till den värnpliktige själf.

Af hvad jag anfört framgår, att Riksdagen vid utbetalandet af det ekonomiska understödet icke gjort någon skillnad på familjeförsörjarna med hänsyn till den släkt- eller skyldskap, i hvilken den värnpliktige stått till de personer, som bildat det af den värnpliktiges arbetsförtjänst beroende hushållet. Motiveringen utvisar dock, att understödet hufvudsakligen afsetts dels för den värnpliktiges hustru och barn, dels för i värnpliktslagen § 16 mom. 2 omförmälda anhöriga, hvilkas försörjare inkallats i tjänst, men formuleringen af riksdags-skrifvelsen liksom äfven det ofvan relaterade nådiga brefvet utesluter icke, att äfven andra, den värnpliktige i ena eller andra afseendet närstående, personer kunnat komma i åtnjutande af detsamma i de fall, där Kungl. Maj:ts befallningshafvande pröfvat detta skäligt.

De fall, då pekuniär hjälp bör utgå.

De sakkunniga hafva föreslagit, att värnpliktigs hustru och barn må kunna, under den tid den värnpliktige fullgör honom enligt gällande författningar åliggande värnpliktstjänstgöring i fredstid, erhålla understöd af statsmedel, såvida understöd är för deras uppehälle nödvändigt. Understödet skulle tillkomma äfven utom äktenskap födda barn, till hvilka den värnpliktige i kyrkoboken antecknats såsom fader eller för hvilka han af domstol förklarats försörjningsskyldig. Till hustru, som saknade barn och vore arbetsför, skulle emellertid icke utgå något understöd.

De sakkunnigas
förelag.

De sakkunniga hafva således gjort gällande, att pekuniärt understöd — *familjeunderstöd* — endast bör förekomma, då värnpliktig af den militära tjänstgöringen hindras att fullgöra sin försörjningsplikt gentemot *hustru och egna minderåriga barn*, medan de sakkunniga i fråga om andra försörjningsfall sökt afhjälpa kollisionen mellan försörjningsplikt och värnplikt genom eftergifter beträffande den militära tjänstgöringen.

Vid det sålunda här ifrågavarande försörjningsfallet skulle berörda understöd på sätt och vis komma att träda i stället för den frikallelse från tjänstgöring, hvilken ansetts böra komma till använd-

ning såsom ett yttersta medel vid öfriga enligt de sakkunnigas mening mera ömmande fall. På samma sätt skulle understödet kunna anses ersätta uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöring, men å andra sidan hafva de sakkunniga i fråga om värnpliktig, som för försörjandet af hustru och barn gör anspråk på uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöring, icke velat betaga honom möjligheten att begagna sig af dessa lättnader, enär det kan tänkas, att i vissa fall sådan värnpliktig blir vida mer hjälpt genom ett uppskof eller en hemförlofning än genom ett knappt tillmätt pekuniärt understöd.

De sakkunniga hafva emellertid varit medvetna om de olägenheter, som användandet af familjeunderstöd kunde medföra. De hafva anført, att först och främst låge det nära till hands att befara, det kostnaderna skulle blifva hardt när oberäkneliga och synnerligen betungande. Emellertid låte åtminstone beträffande *hustru och legitima barn* maximiantalet af understödstagare med någorlunda sannolikhet beräkna sig med hjälp af den statistik öfver äktenskapsfrekvensen i olika åldrar, som funnes uppgjord. Dessutom visade denna statistik att, såsom helt naturligt vore, antalet gifta värnpliktiga i de fyra första värnpliktsåren — och det vore ju framför allt om dessa som här vore fråga — ej är synnerligen stort och antalet röjde icke heller tendens att på något afsevärdare sätt stiga, hvarjämte det icke torde kunna förutsättas, att ett eventuellt pekuniärt understöd skulle framkalla ändring härutinnan. Osäkrare blefve tydligen förhållandena rörande *illegitima barn*, för hvilka den värnpliktige vore försörjningsskyldig. För att dessa barn skola vara berättigade till understöd måste emellertid fordras, att den värnpliktiges försörjningsskyldighet vore fastställd vare sig genom domstols utslag eller genom att han i kyrkobok antecknats såsom fader. De fall, i hvilka sådana förutsättningar vore för handen, torde dock vara så få, att särskild hänsyn till dem ej torde behöfva tagas vid beräkningarna.

Vidare kunde man vänta, att försök till missbruk skulle göras. Dessa borde emellertid, liksom i fråga om eftergifter i tjänstgöringen, kunna i väsentlig mån förekommas genom en noggrann pröfning af de olika fallen och genom ändamålsenliga förfaringssätt för understödens utbetalande. De försök till missbruk, som hufvudsakligen kunde vara att befara, torde komma att bestå däruti, att sådana värnpliktiga, som icke förut efter förmåga fullgjort dem åliggande försörjningsskyldighet, likväl gjorde framställning om understöd. I dylika fall borde naturligtvis understöd i regel ej beviljas.

Chefen för andra arméfördelningen och chefen för kustartilleriet hafva ansett, att pekuniär hjälp bör kunna lämnas i alla fall af familjeförsörjning och icke blott i det fall, att familjeförsörjningen afser hustru och barn. Sist nämnde chef synes dock hafva tänkt sig, att till gengäld bestämmelsen om frikallelse från värnplikten skulle upphävas i hvad den afser familjeförsörjare.

Yttranden
öfver de sak-
kunnigas för-
slag.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län har funnit det tvifvelaktigt, huruvida vid understödsbeloppets bestämmande hänsyn får tagas äfven till styfbarn.

Om man, på sätt jag förut förordat, bibehåller möjlighet af frikallelse från tjänstgöringen för de i § 16 mom. 2 afsedda familjeförsörjarna, torde för dessa pekuniärt understöd under tjänstgöringen icke behöfva ifrågakomma; och där en värnpliktig försörjer annan nära anhörig än de i § 16 mom. 2 omnämnda, synes mig denna försörjningsplikt endast då den afser hustru och *egna* barn, vara af den förpliktande natur, att staten i sin mån bör öfvertaga densamma genom att lämna familjeunderstöd. Jag instämmer således i hvad de sakkunniga uti denna del föreslagit; dock att alla utom äktenskap födda barn torde berättigas till understöd i likhet med inom äktenskap födda.

Departements-
chefen.

Understödsbeloppets storlek.

Enligt det föregående antog Riksdagen år 1904, då sådant understöd första gången utbetalades, såsom utgångspunkt för sina beräkningar den arbetsförtjänst, som den värnpliktige ansågs kunna påräkna i medeltal per dag, eller omkring 2 kronor. Härifrån afdrogs värdet af de förmåner, hvilka den värnpliktige under tjänstgöringen åtnjuter i form af underhåll, beklädnad och penningbidrag m. m. — omkring 1 krona 25 öre — och resten eller 75 öre blef understödsbeloppet, hvilket jämväl sattes lika för samtliga värnpliktiga utan någon hänsyn till familjens storlek eller andra förhållanden. Samma beräkningsgrunder gjorde sig gällande äfven år 1905, då sådant familjeunderstöd förekom, d. v. s. understödsbeloppet sattes till 75 öre per tjänstgöringsdag och hushåll.

Vid dessa tillfällen har utbetalningen af understödet emellertid varit helt och hållet af tillfällig natur samt rört sig om relativt små anslagsbelopp, under hvilka omständigheter det är ganska förklarligt, att man icke ansett sig behöfva fastställa olika understödsbelopp efter olika grader af behof.

De sakkunni-
gas yttrande.

Annorlunda hafva de sakkunniga ansett förhållandena nu vara, då frågan gäller en årligen återkommande och vida större utgift.

Att lägga *arbetsförtjänsten* till grund för beräkningarna hafva de sakkunniga icke funnit lämpligt. Meningen kunde nämligen icke vara att ersätta den värnpliktige hans förlorade arbetsförtjänst, hvilken för öfrigt i olika yrken och olika landsändar vore mycket växlande, utan att, där så erfordrades, bereda hans familj ett understöd, på hvilket denna kunde nödtorftligen existera och såmedelst undvika ett anlitande af fattigvården.

Man kunde vidare tänka sig, att *fattigvårdsunderstödens* belopp skulle kunna erbjuda någon ledning för lösandet af här föreliggande fråga. Så vore dock icke fallet, enär efterkommandet af fattigvårdsförordningens föreskrift om lämnandet af »nödorftig» fattigvård berodde på högst väsentligen olika uppfattning om, hvad ordet »nödorftig» innebure.

Mera lämpligt syntes det de sakkunniga vara att söka anknytningspunkter i de principer, som tillämpas af *riksförsäkringsanstalten* vid utbetalandet af ersättning jämlikt lagen den 5 juli 1901 (angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete) och detta ej minst därför, att den här föreliggande frågan torde beröra i stort sedt personer i samma lefnadsförhållanden som dem, hvilka riks-försäkringsanstalten förnämligast åsyftade.

I § 4 punkt 3 af nämnda lag stadgades sålunda, att änka åtnjuter en årlig lifränta af 120 kronor jämte för hvarje minderårigt barn en likaledes årlig lifränta af 60 kronor, dock att de sammanlagda lifräntorna icke få öfverstiga ett belopp af 300 kronor. Beräknadt per dag skulle man alltså kunna uppskatta det understöd en änka med ett barn åtnjuter till omkring 50 öre och maximiunderstödet till inemot 90 öre per dag. Härjämte kunde nämnas, att i fall, där sjukhjälp lämnades, denna utginge enligt nyss åberopade lag med 1 krona per dag samt enligt lag om sjukkassor af den 4 juli 1910 med minst 90 öre per dag, hvarvid torde böra erinras om, att med dessa belopp af-såges jämväl att bestrida den sjukes underhåll och vård.

I anslutning till de allmänna grunderna i dessa lagar hafva de sakkunniga föreslagit följande understödsbelopp, nämligen:

för arbetsför hustru utan barn	intet underhåll
» » » och 1 barn	kr. 0: 50 per dag
» » » » 2 eller flera barn	» 0: 75 » »

för mindre arbetsför hustru utan barn	kr	0: 50	per dag
» » » » och 1 barn	»	0: 75	» »
» » » » » 2 eller flera barn ...	»	1: —	» »
» 1 barn till änkring eller till fränskild eller ogift fader	»	0: 50	» »
» 2 eller flera barn till änkring eller till fränskild eller ogift fader	»	0: 75	» »

Såsom häraf synes hafva de sakkunniga ansett sig böra taga hänsyn till hustruns hälsotillstånd och därvid icke funnit någon anledning föreligga för utbetalande af understöd till fullt arbetsför hustru utan barn. Vidare hafva de sakkunniga hållit före, att i de fall, då den värnpliktige endast har att draga försorg om barnen, men icke om deras moder, understödsbeloppen likväl böra sättas lika med de för arbetsför hustru och barn föreslagna, enär man måste förutsätta, att den värnpliktige fadern, vare sig han är änkring, fränskild eller ogift, måste anlita någon person för barnens vård.

Till familjeunderstödet bör dock enligt de sakkunnigas åsikt den värnpliktige själf bidraga såväl med hela penningtillskottet, där sådant förekommer, som med den del af penningbidraget, hvarmed detta öfverstiger 20 öre om dagen.

På grund af denna den värnpliktiges skyldighet skulle motsvarande belopp innehållas vid aflöningens utbetalande.

I de yttranden, som afgifvits öfver de sakkunnigas förslag, har emellertid framställts åtskilliga anmärkningar mot de sakkunnigas beräkning af understödsbeloppets storlek.

Öfverståthållarämbetet har anmärkt mot, att storleken af det utgående understödet beräknats efter de belopp, som för närvarande utgå enligt lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901, eller med en beräkning efter högst 300 kronor för år, samt har påpekat, att i den förordning om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som utfärdats den 18 juni 1909, motsvarande understödsbelopp beräknats efter högst 450 kronor för år. Vid sådant förhållande och då det endast torde vara en kort tidsfråga, innan jämväl förstnämnda beräkningsgrund komme att höjas, har det synts öfverståthållarämbetet kunna ifrågasättas, huruvida icke i nu förevarande fall understödsbeloppen borde beräknas i enlighet med de grunder, som äro omförmälda i sistnämnda kungl. förordning.

Yttranden
öfver de
sakkunnigas
förslag.

Domkapitlet i Kalmar har hemställt, huruvida icke understödet skulle kunna höjas till 1 krona i de fall, då den värnpliktige har flera än två barn.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gottlands län har ansett, att understödet till barn, hvilkas fader är änkring eller fränskild, bör höjas med 25 öre, enär sådan fader måste lega annan person att vårda barnen.

Såväl sistnämnda Kungl. Maj:ts befallningshafvande som generalintendenten och militärbefälhafvaren på Gottland hafva funnit det obilligt, att den värnpliktige själf skall bidra till understödet med penningtillskottet och en del af penningbidraget.

Generalintendenten har i detta afseende anført, att, om den, som icke är familjeförsörjare, ansetts för sin personliga del behöfva ett penningbidrag af 50 öre, så torde väl familjeförsörjaren i lika hög grad vara i behof däraf för egen del. Enligt 1901 års statsutskotts motivering framginge för öfrigt, att sagda penningbidrag vore afsedt att täcka den värnpliktiges »dagliga utgifter», och dessa torde vara lika stora för familjeförsörjaren som för annan. Skulle emellertid, hvilket generalintendenten för sin del trodde, penningbidraget af 50 öre vara obehöfligt stort, så vore i stället skäl att ej blott för familjeförsörjarna utan äfven för öfriga värnpliktige i någon mån nedsätta penningbidraget, där det nu utgår med 50 öre, så att medel till det ifrågasatta pekuniära understödet kunde erhållas. Detta skulle ernås genom en nedsättning med allenast 15 öre, sålunda hälften af den reducering, de sakkunniga ifrågasatt för familjeförsörjare. Enligt 1911 års statsverksproposition beräknades penningbidrag efter 50 öre för 1,833,498 tjänstgöringsdagar. En nedsättning med 15 öre skulle härvid representera i rundt tal 275,000 kronor ($1,833,498 \times 0,15$). Penningtillskottet torde också vara en förmån, hvaraf den familjeförsörjande värnpliktige vore i lika behof som öfriga värnpliktige. Det kunde sålunda icke vara lämpligt, att dylikt tillskott skulle tilldelas den ena gruppen, men ej den andra, den familjeförsörjande. Det kunde icke heller stå i öfverensstämmelse med dylik ersättnings natur — hvilken ej innebure, att densamma skall utgöra någon godtgörelse för förlorad inkomst under värnpliktstiden, någon slags dagaflöning — att tillskottet skulle afses för hemmavarande familj. Om den enskilde kunde genom sparsamhet lyckas afsätta någon del af eller hela tillskottet för sina hemmavarande, vore detta ju lyckligt, men det kunde icke förutsättas. Att afse penningtillskottet för det föreslagna familjeunderstödet förefölle sålunda olämpligt.

Militärbefälhafvaren på Gottland har förmenat, att de af de sakkunniga ifrågasatta afdragen skulle väcka mycken ond blod, hvar gång aflöningen utbetalades, och har föreslagit, att dagaflöningen under repetitionsöfningarna må för alla värnpliktiga nedsättas till 20 öre om dagen, hvilket belopp måste anses fullkomligt tillräckligt.

I fråga om understödsbeloppets storlek finnas enligt en af generalstaben lämnad utredning ganska varierande bestämmelser i olika främmande länder. I Frankrike t. ex. utgör det 0,75 francs om dagen och i Norge under vanliga vapenöfningar 20 öre per dag jämte 10 öre för hvarje barn under 16 år; i Tyskland utgör understödet: för hustru 30 procent och för annan understödstagare 10 procent af fullvuxen manlig arbetares daglön; i Holland kan understödet uppgå: vid linjen till högst 1 krona 50 öre och vid landtvärnet till högst 2 kronor 25 öre; i Schweiz får understödet ej öfverstiga, i stad 2 francs för hustru och 70 rappen för barn samt på landet 1,50 francs för hustru och 50 rappen för barn.

Departements-
chefen.

När det nu gäller att i vårt land införa bestämmelser angående familjeunderstöd, torde det för beloppets bestämmande vara angeläget att icke släppa ur sikte ändamålet med dessa bestämmelser. Detta ändamål är att bereda vissa personer ett nödtorftigt uppehälle; och ur denna synpunkt anser jag mig kunna förorda de sakkunnigas förslag angående understödsbeloppets storlek. Att normera detta efter stadgan- dena i den af öfverståthållarämbetet återopade nådiga förordningen den 18 juni 1909 synes mig icke nödvändigt, ty de föreslagna bestämmelserna skulle ju afse nödtorftigt uppehälle under en jämförelsevis kort tid, under det att nyss nämnda förordning delvis afser ersättning för minskad förvärfsmöjlighet och detta i vissa fall för hela lifvet.

Att den värnpliktige själf bidrager till understödet med penningtillskottet kan jag icke finna obilligt. Visserligen torde, såsom generalintendenten anmärkt, familjeförsörjaren behöfva detta tillskott i lika hög grad som öfriga värnpliktige. Men enligt hvad Kungl. Maj:ts proposition till 1906 års Riksdag (nr 113) angående särskildt penningtillskott utvisar, har detta tillskott icke tillkommit för att tillgodose något de värnpliktiges behof utan har afsetts att utgöra ersättning för längre tjänstgöring.

Däremot ställer jag mig mera tveksam ifråga om den föreslagna skyldigheten för den värnpliktige att bidraga till understödet äfven med penningbidraget. Detta, som i allmänhet utgör 20 öre om dagen under bevaringsrekrytskola och 50 öre under repetitionsöfning, är

nämligen otvifvelaktigt närmast afsedt för de värnpliktigas personliga behof och utgifter, och dessa böra ju i stort sedt ställa sig lika för familjeförsörjarna och öfriga värnpliktiga. Men det synes mig å andra sidan naturligt, att sådan värnpliktig, som har hustru och barn att försörja, äfven af det honom tillkommande penningbidrag söker afvara det mesta möjliga till oundgängliga behof i hemmet. Och då nu enligt de sakkunnigas förslag familjeförsörjarna icke skulle afstå mer än den del af penningbidraget, hvarmed detta öfverstiger 20 öre, det vill säga 30 öre af under repetitionsöfning honom tillkommande 50 öre, anser jag mig kunna ansluta mig till detta förslag. Ty de värnpliktiga familjeförsörjarna få ju då under alla förhållanden för egen räkning behålla så stort penningbidrag, som ansetts nödvändigt under bevaringsrekrytskolan.

Proceduren vid understödets utdelande.

Hvad de sakkunniga föreslagit ifråga om rätten till understöd och dettas storlek i de särskilda fallen, hafva de tänkt sig skola fastställas af Konung och Riksdag i en särskild förordning, hvilkens giltighet dock skulle inskränkas till en tid af fem år.

De närmare föreskrifterna i fråga om villkoren för understöds utgående samt om tillämpning af nyss nämnda förordning skulle däremot enligt de sakkunnigas förslag meddelas af Konungen ensam. De sakkunniga hafva emellertid yttrat sig äfven om dessa supplerande föreskrifter.

De sakkunnigas förslag.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande skulle äga besluta, huruvida och till hvad belopp understöd borde utgå, äfvensom att låta utbetala de understöd, som beviljades. De sakkunniga hafva nämligen ansett bestyret med pröfningen af inkomna ansökningar om understöd samt utbetalning af beviljade sådana icke lämpligen kunna uppdragas åt någon annan myndighet än — liksom åren 1904 och 1905 — Kungl. Maj:ts befallninghafvande (i Stockholm öfverståthållarämbetet), hvilka äro i tillfälle att genom sina underlydande i förekommande fall kontrollera riktigheten af de uppgifter, på hvilka ansökningarna om understöd grundas, och föranstalta om införskaffande af tilläfventyrs erforderliga upplysningar osv.

Ansökning om familjeunderstöd skulle göras af den värnpliktige och ställas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i det län, hvarest sökandens kyrkobokföringsort är belägen, samt åtföljas af upplysningar

jämte intyg af präst i vederbörlig församling äfvensom å landet kommunalnämndens ordförande, i Stockholm fattigvårdsinspektören, i Göteborg fattigvårdsdirektören och i annan stad fattigvårdsstyrelsens ordförande, allt i enlighet med de anvisningar, ett uppgjordt formulär innehåller.

Ansökningen skulle ingifvas eller insändas tidigast en månad före tjänstgöringens början till chefen för det regemente eller den kår eller till bevärbefälhafvaren vid den flottans station, där sökanden skulle fullgöra sin tjänstgöring, och skulle ansökningen af nämnde chef eller befälhafvare öfversändas till Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande. Om ansökning om familjeunderstöd göres senare än tre dagar efter fastställd inryckningsdag, skulle dock understöd icke utgå för den tid, som förflutit, innan ansökningen inkommit till nyss nämnde chef eller befälhafvare.

Med hänsyn till den föreslagna skyldigheten för den värnpliktige, som söker familjeunderstöd, att därtill själf bidraga med honom i vissa fall tillkommande penningtillskott och den del af penningbidrag, som öfverstiger 20 öre om dagen — en förpliktelse, som enklast utkräfvess genom berörda medels innehållande, hvilket åter ej kan verkställas af annan än den militära myndighet, som har utbetalningen af de värnpliktiga under tjänstgöring tillkommande kontanta medel om hand — har det ansetts nödigt, att ansökningarna om familjeunderstöd, ehuru ställda till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, insändas till vederbörande regements- eller kårchef eller bevärbefälhafvare vid flottan, som vidare befordrar dem till Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

Dels af samma skäl, dels äfven af det, att det ur ordningssynpunkt är önskvärdt, att ansökningarna inkomma och afgöras så tidigt som möjligt, har föreslagits, att, om ansökning inkommit mer än tre dagar efter fastställd inryckningsdag, understöd icke må utgå för den tid, som förflutit, innan ansökningen inkommit. Kommer ansökningen senare, är det nämligen ovisst, om ej värnpliktig tillkommande penningbidrag och penningtillskott redan utbetalts, i hvilket fall således vederbörlig innehållning icke kan verkställas. Däremot har det syns de sakkunniga ändamålsenligt, att ansökningarna kunde få insändas i god tid före värnpliktstjänstgöringens början, på det att pröfningen måtte kunna vara undångjord före inryckningen och utbetalningarna börja så snart som möjligt. Denna tid har dock ej satts längre än en månad, enär eljest kan inträffa, att de förhållanden, som åberopats till stöd för ansökningen, undergått förändring vid tiden för tjänstgöringens början.

Omedelbart efter det Kungl. Maj:ts befallningshafvande fattat beslut i ärendet, skulle vidare enligt de sakkunnigas förslag denna myndighet meddela vederbörande chef eller befälhafvare, huruvida ansökningen bifallits eller afslagits. Om värnpliktig icke åtnöjdes med Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut, skulle han äga att inom trettio dagar efter däraf erhållen del till Kungl. Maj:ts befallningshafvande ingifva eller insända sina till Konungen ställda underdåniga besvär, hvilka därpå af Kungl. Maj:ts befallningshafvande jämte eget yttrande skulle till landtförsvars- eller sjöförsvarsdepartementet insändas.

För värnpliktig, som gjort ansökning om familjeunderstöd, skulle såsom redan sagts, innehållas såväl hela penningtillskottet, där sökanden åtnjöte sådant, som den del af honom tillkommande penningbidrag, hvarmed detta öfverstege 20 öre om dagen. Sådant innehållande skulle äga rum från och med inryckningsdagen för sökande, som inlämnat sin ansökning sist å tredje dagen efter nämnda dag, och för annan sökande från och med den dag, då ansökningen inkommit till vederbörande chef eller befälhafvare. Hade Kungl. Maj:ts befallningshafvande afslagit ansökningen, skulle innehållandet likväl fortgå, till dess beslutet vunnit laga kraft eller sökanden förklarat sig icke ämna anföra besvär, hvarefter de innehållna medlen skulle till honom utbetalas.

Vederbörande chef eller befälhafvare skulle snarast möjligt efter hvarje månad eller, om tjänstgöringen slutade före månadens utgång, efter tjänstgöringens slut till Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande öfversända förteckning, enligt fastställt formulär, upptagande för hvarje värnpliktig, hvilkens ansökning om familjeunderstöd bifallits, det antal dagar under månaden, för hvilket sådant understöd må utgå. Nyssnämnda förteckning skulle för värnpliktig, hvilken första gången därå uppfördes, upptaga jämväl det antal dagar före månadens ingång, för hvilket den värnpliktiges familj tilläfsventyrs vore berättigad till understöd. Hade värnpliktig, hvilkens ansökning om understöd bifallits, blifvit hemförlofvad eller afidit, skulle detta angifvas å den första förteckning, som öfversändes efter det afgången ägt rum, hvarefter den värnpliktige icke vidare skulle uppföras å förteckningen.

Efter mottagandet af förteckningen skulle Kungl. Maj:ts befallningshafvande låta ofördröjligen utbetala understöden och medelst postanvisning öfversända dem till sökandens hustru eller till den, som eljest öfvertagit vården af sökandens barn.

De sakkunniga hafva visserligen funnit det önskligt, att understödens utbetalande kunde ske förskottsvis, men hafva öfvergifvit tanken härpå med hänsyn till de svårigheter, som af sådant utbetalningssätt

uppkomma, då värnpliktig olofligen undanhåller sig från tjänsten eller rymmer eller efter hemförlofning eller annorledes afgår ur tjänsten.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län har ansett, att allt bestyr med förevarande understöd bör läggas på militärmyndigheterna, och har jämte arméförvaltningen samt Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västmanlands län och i Gottlands län påpekat, att de sakkunnigas förslag icke innehåller några bestämmelser för det fall, att den värnpliktiges familjeförhållanden under tjänstgöringens gång blifva väsentligen andra än vid tiden för ansökningens ingifvande.

Yttranden öf-
ver de sak-
kunnigas
förslag.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län har förordat ett förtydligande om, hvem som i hvarje särskildt fall skall äga mottaga understödsmedlen.

Generalintendenten har anført, att det med säkerhet kunde påstås, att understödet icke skulle fylla sin uppgift, om det lämnades respektive familjer i efterskott. Det gällde ju här sådana familjer, hvilka saknade tillgång till sitt uppehälle, när familjeförsörjaren inkallades till vapenöfning. Skulle verklig hjälp lämnas dessa, måste det ske förskottsvis och månatligen. Särskildt fölle betydelsen af denna sak i ögonen, när det gällde repetitionsöfningarna, ty med efterskottssystemet skulle följden blifva, att understödet tillställdes vederbörande familj först sedan mannen hemkommit från öfningarna, under det att familjen under hans frånvaro saknat allt understöd. De skäl, som de sakkunniga ansett tala mot förskottsvis betalning, vore de svårigheter, som skulle möta med hänsyn till ej sällan förekommande fall, då värnpliktiga olofligen undanhålla sig från tjänsten, rymma eller efter hemförlofning eller annorledes afgå från tjänsten. Om den värnpliktige undanhölle sig från tjänsten eller rymde, kunde visserligen uti ogynnsammaste fall i det närmaste en hel månads understöd komma att för mycket utbetalas, men blefve vederbörande värnpliktig återförd, såsom väl i regeln inträffade, kunde det för mycket utbetalda intjänas genom uppehåll uti understödets utbetalande för en motsvarande period. Familjen måste i sådant fall en tid förlora sitt understöd. Skulle den rymde däremot ej påträffas, kunde naturligtvis intet återgäldande ske, men denna olägenhet vägde ringa mot vissheten, att understödet i öfrigt fyllde sin uppgift. Hemförlofvades eller afledede värnpliktig, så inträffade äfvenledes fall, då ett för stort understöd skulle blifva utgifvet. Icke heller detta borde emellertid förhindra utbetalningen i förskott. De familjeförsörjare, som på grund af sjukdom hemförlofvades, hade nämligen icke stora förutsättningar att bidraga till hemmets uppe-

hälle och den afiidne lämnade de sina utblottade; i båda fallen talade alltså omständigheterna sitt ömmande språk för att understödet måtte få åtnjutas vederbörlig månad ut. Generalintendenten ville därför förordna understödets utbetalning i förskott. De sakkunniga hade vidare tänkt sig understödets utbetalning skola ske genom Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Säkerligen skulle emellertid familjerna kunna motse understödet tidigare, om det betalades genom de militära myndigheterna, hvarjämte systemet blefve på så sätt enklare. Till stöd för utbetalningen skulle äfven då, såsom föreslagits, ligga Kungl. Maj:ts befallningshafvandes å ansökan tecknade resolution, och medlen skulle per postanvisning sändas till sökandes hustru eller den, som eljest öfvertagit vården af sökandens barn.

Departements-
chefen.

Det synes mig lämpligt, att Konung och Riksdag i särskild förordning, hvars giltighetstid icke begränsas, fastställa grunderna för rätten till understöd och dettas storlek i de särskilda fallen. De närmare bestämmelserna angående tillämpning af samma förordning torde däremot, på sätt de sakkunniga föreslagit, böra utfärdas af Konungen. Oaktadt således beslut i fråga om dessa bestämmelser icke behöfver fattas nu, har jag ansett mig böra tämligen utförligt redogöra för, huru de sakkunniga tänkt sig bestämmelserna; och vill jag redan nu framhålla, att de modifikationerna härutinnan, som generalintendenten föreslagit, synas mig värda allt beaktande, när det framdeles gäller att utfärda dessa bestämmelser.

Kostnaderna för införande af familjeunderstöd.

De kostnader, som införande af familjeunderstöd skulle medföra för statsverket, bestämmas af följande tre faktorer:

antalet medellösa familjeförsörjare,
antalet understödsdagar och
understödet storlek.

Antalet medellösa familjeförsörjare.

I detta afseende infordrades sommaren 1910 af landtförsvarsdepartementet uppgifter från arméns truppförband.

Enligt dessa uppgifter voro inalles 643 värnpliktiga gifta, af hvilka

voro obemedlade	505, däraf
åtnjöto understöd af anhöriga	193
» » » kommun	19.

Med ledning af dessa siffror samt siffrorna rörande värnpliktsstyrkan vid armén och marinen skulle man kunna sluta sig till motsvarande förhållanden vid marinen. Där skulle då under samma tid hafva tjänstgjort omkring 75 gifta värnpliktiga, af hvilka

voro obemedlade 59.

Af hela den i tjänstgöring varande årsklassen skulle alltså hafva varit

gifta	718
däraf obemedlade	564.

De sakkunniga hafva dock icke funnit rådligt att lägga dessa siffror till grund för beräkningarna, då de dels afse endast ett år, dels endast beträffande armén grunda sig på faktiska uppgifter, hvilka dock icke torde blifvit vederbörligen styrkta. De sakkunnigas beräkning.

I stället hafva de sakkunniga ansett, att de i den officiella befolkningsstatistiken förekommande uppgifterna rörande äktenskapsfrekvensen under den senaste 10-årsperiod (1899—1908), för hvilken sådan statistik förefinnes, böra läggas till grund för beräkningarna. Enligt denna statistik ingås äktenskap, i medeltal per år räknadt, af män

i åldern intill fyllda 21 år	165
» » » » 21—22 år	1,488
» » » » 22—23 »	1,908
» » » » 23—24 »	2,465

De sakkunniga hafva ansett, att man kommer sanningen så nära, som för närvarande är möjligt, om man utgår från, att äktenskapen

i åldern intill 22 år äro ingångna före rekrytskolans början,

i åldern 22—23 år äro ingångna efter rekrytskolans slut, men före andra repetitionsöfningens början,

i åldern 23—24 år äro ingångna efter andra repetitionsöfningens slut, men före den tredjes början, och

i åldern 24—25 år äro ingångna efter avslutandet af all sedvanlig fredstjänstgöring.

Antalet äktenskap, som ingåtts före början af första tjänstgöringen, skulle således vara $(165 + 1,488 =) 1,653$.

Enligt värnpliktsstatistiken frikallas emellertid vid inskrifningsförrättningarna omkring 17 % af samtliga pröfvade. Härigenom skulle afgå 281 unga män, hvarigenom siffran 1,653 nedbringas till 1,372.

Af dessa 1,372 äro i enlighet med samma statistik 14 % icke vapenföra, hvarigenom 1,180 af de 1,372 komma på rekrytskolan, medan 192 fullgöra tjänstgöringen i en följd.

Jämlikt statistiken i den år 1901 officiellt utgifna afhandlingen »Sveriges land och folk» kan det vidare anses, att omkring 70 % af familjerna äro för sin utkomst väsentligen beroende af familjeförsörjarens arbete och därför i behof af understöd, därest familjeförsörjaren förhindras fullgöra sin försörjningsplikt, medan öfriga 30 % befinna sig i ett fördelaktigare ekonomiskt läge. För här afsedt ändamål böra sålunda siffrorna 1,180 och 192 minskas med 30 % och komma således att nedgå till resp. 826 och 134.

Antalet äktenskap, som ingåtts före andra repetitionsöfningens början, utgjorde i medeltal 1,908 per år. Äfven här böra emellertid göras reduktioner:

för frikallade 17 %, hvarigenom siffran nedgår till 1,584,

för icke vapenföra, som ju icke göra repetitionsöfning, 14 %, hvilket nedbringar siffran 1,584 till 1,363, och

med hänsyn till de ekonomiska förhållandena, på grund af hvilka 30 % kunna afdragas, hvarigenom slutsiffran blir 954.

På samma sätt skulle antalet äktenskap, ingångna före tredje repetitionsöfningen, 2,465 i medeltal per år, kunna reduceras till 1,232.

Antalet understödsdagar.

För de 134 medellösa familjeförsörjare, hvilka såsom icke vapenföra fullgöra tjänstgöringen i en följd, hafva de sakkunniga beräknat 240 dagars tjänstgöring med 2 dagar för in- och utryckning eller således ($134 \times 242 =$) 32,428 tjänstgöringsdagar.

För de vapenföra värnpliktige hafva de sakkunniga beräknat antalet understödsdagar sålunda:

Första tjänstgöringen omfattar 150 tjänstgöringsdagar och 1 inryckningsdag, hvarför antalet understödsdagar här blifver

$$151 \times 826 = 124,726.$$

I repetitionsöfningarna under ett år deltaga följande understödsbehöfvande:

1) Af de 826, som ingått äktenskap i åldern intill fyllda 22 år, dels de, som samma år fullgjort rekrytskola och för hvilka antalet understödsdagar bör beräknas till 30 tjänstgöringsdagar och 1 utryckningsdag,

dels äfven de båda föregående årsklasserna, för hvilka antalet tjänstgörings- samt in- och utryckningsdagar uppgår till 32.

För dessa skulle alltså antalet understödsdagar blifva

$$31 \times 826 = 25,606$$

$$32 \times 826 = 26,432$$

$$32 \times 826 = 26,432$$

$$\text{Summa } 78,470$$

2) Af de 954, som ingått äktenskap i åldern 22—23 år, två årsklasser.

För dessa skulle alltså antalet understödsdagar blifva

$$32 \times 954 = 30,528$$

$$32 \times 954 = 30,528$$

$$\text{Summa } 61,056$$

3) Af de 1,232, som ingått äktenskap i åldern 23—24 år, en årsklass.

För dessa skulle alltså antalet understödsdagar blifva

$$32 \times 1,232 = 39,424$$

Sammanlagda antalet understödsdagar under ett års repetitions-öfningar skulle alltså blifva $(78,470 + 61,056 + 39,424 =) 178,950$.

Totalsumman tjänstgöringsdagar under ett år skulle således enligt de sakkunnigas beräkning vara:

för de icke vapenföras tjänstgöring i en följd 32,428

» » vapenföras rekrytskola 124,726

» » » repetitionsöfning 178,950

Summa 336,104

Vid beräkningarna hafva de sakkunniga lagt 240-dagarstjänstgöringen med dess normala uppdelning till grund. Visserligen medför detta, att antalet understödsdagar under första tjänstgöringen blir större i verkligheten än vid beräkningarna, men å andra sidan inträffar det tydligen, att en hel del värnpliktiga, som ingå äktenskap i åldern 22—24 år, genom att hafva tilldelats truppslag eller tjänst, där tjänstgöringen visserligen är längre än 240 dagar men dock afslutad redan vid 22 eller 23 års ålder, hafva fullgjort sin tjänstgöring före äktenskapets ingående, hvarför understöd för dem ju ej ifrågakommer. De sakkunniga hafva ansett, att härigenom en utjämning kan antagas äga rum, och att sålunda tjänstgöringen kan beräknas till 240 dagar för samtliga.

Såsom af ofvan gjorda framställning synes, har, där mer än en årsklass af samma äktenskapskategori fullgör repetitionsöfning, ingen minskning beräknats i de äldre årsklassernas storlek, ehuru dessa äro utsatta för en afgang, som enligt det af generalstaben år 1900 utarbetade förslaget till ny härordning uppskattats till 5 procent för den första och ytterligare 3 procent för hvar och en af de öfriga årsklasserna. Härigenom uppstår ett öfverskott af understödsdagar, hvilket de sakkunniga likväl icke ansett sig böra fråndraga, enär, såsom framhållits, de ofvan gjorda beräkningarna beröra ganska okända och ovissa förhållanden.

Summan af understödsbeloppen under ett år.

Såsom förut nämnts hafva de sakkunniga föreslagit, att understödsbeloppen skulle växla allt efter hustruns hälsotillstånd och barnens antal.

Huru dessa förhållanden skulle komma att ställa sig under de olika tjänstgöringsomgångarna, hafva de sakkunniga ansett svårigen kunna göras till föremål för någon sannolikhetsberäkning. De hafva emellertid förutsatt, att hustrun i regel är arbetsför samt att under första tjänstgöringsperioden (dvs. första tjänstgöring och omedelbart därefter följande första repetitionsöfning eller ock tjänstgöring i en följd) i allmänhet endast ett barn ingår i familjen, men att under de senare tjänstgöringsperioderna barnantalet är större. För öfrigt hafva de antagit att de fall, då under första tjänstgöringsperioden mer än ett barn förefinnes eller då hustrun icke är arbetsför, uppvägas af de fall, då arbetsför hustru är barnlös. I öfverensstämmelse härmed hafva de beräknat understödet till i medeltal per dag 50 öre under första tjänstgöringsperioden och 75 öre under öfriga perioder.

I öfverensstämmelse med nu anförda beräkningsgrunder uppgår alltså hela understödsbeloppet för första tjänstgöringen och tjänstgöringen i en följd till

$$0,50 \times (32,428 + 124,726) = 78,577 \text{ kronor.}$$

Såsom förut nämnts skulle den värnpliktige af det honom tillkommande penningbidraget af 50 öre om dagen afstå de 30 öre, hvarmed bidraget under sagda öfning öfverstiger det för första tjänstgöringen bestämda. För första repetitionsöfningen, då, enligt hvad förut är anfördt, familjeförhållandena antagits vara desamma som under första tjänstgöringen, skulle understödet från statens sida alltså uppgå till endast 20 öre i medeltal per dag, medan det under öfriga repetitions-

öfningar skulle belöpa sig till 45 öre i medeltal per dag. Vid dessa öfningar skulle således hela understödsbeloppet kunna anslås till

$$0,20 \times 78,470 + 0,45 (61,056 + 39,424) = 60,910 \text{ kr.}$$

Äfven det vissa värnpliktiga utöfver penningbidraget å 20 öre tillkommande penningtillskottet — likaledes 20 öre — bör naturligtvis afstås af den för sin familj understödssökande värnpliktige. Såsom förut är nämndt hafva de sakkunniga emellertid i föreliggande kostnadsberäkning ansett sig kunna bortse från värnpliktiga vid de trupp-slag eller tjänster, där penningtillskott förekommer.

Det *totala årliga understödsbeloppet* skulle alltså blifva

78,577: —

60,910: —

Summa 139,487 kronor.

Då värnpliktiga familjeförsörjare måste antagas finnas ej blott vid hären utan äfven vid marinen, hafva de sakkunniga ansett nyss nämnda summa, omkring 140,000 kronor, böra fördelas mellan fjärde och femte hufvudtitlarna; och hafva de sakkunniga härvid beräknat, att 123,000 kronor skulle utgå af fjärde och 17,000 kronor af femte hufvudtiteln. Af sist nämnda belopp skulle 9,000 kronor falla på flottan och 8,000 kronor på kustartilleriet.

De slutsummor, hvartill de sakkunniga kommit, äro ju grundade på en hel del ganska oberäkneliga förhållanden och måste därför anses vara i hög grad approximativa. Sedan Kungl. Maj:ts proposition om nedsättning i tjänstgöringstiden för icke vapenföra numera bifallits, komma för öfrigt kostnaderna att något nedgå. De af de sakkunniga angifna beloppen hafva emellertid redan beräknats i *årets* statsverksproposition nämligen 123,000 kronor under anslaget till de värnpliktiges aflöning, inskrifning och redovisning (se fjärde hufvudtiteln s. 119),

9,000 kronor under anslaget till sjöbeväringens vapenöfningar samt beklädnad och ersättning därför (se femte hufvudtiteln s. 36) samt

8,000 kronor under anslaget till kustartilleribeväringens vapenöfningar samt beklädnad och ersättning därför (se femte hufvudtiteln s. 50).

Då alla dessa tre anslag äro förslagsanslag, lärer det vara lämpligast att tillsvidare och innan erfarenhet i ämnet vunnits lägga de af de sakkunniga beräknade beloppen till grund för Kungl. Maj:ts anslagsbegäran.

Departements-
chefen.

Sammanfattning.

I full anslutning till de åsikter, jag i det föregående uttalat, har jag låtit upprätta följande förslag till

Lag

om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen.

Härigenom förordnas, att §§ 16, 17 och 19 värnpliktslagen skola hafva följande ändrade lydelse:

§ 16.

Uppskof med
inskrifning
m. m.

1. Uppskof med inskrifning till nästföljande års inskrifningsförrättning kan meddelas värnpliktig, som af en eller annan möjligen öfvergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad kroppsutveckling eller dylikt, vid inskrifningsförrättningen befinnes till tjänstgöring oförmögen eller olämplig.

2. Sådant uppskof kan ock medgifvas ende arbetsföre sonen, sonsonen eller dottersonen till orkeslös eller vanför fader, farfader, morfader eller till änka eller ogift kvinna, ende arbetsföre fostersonen till orkeslös eller vanför fosterfader eller till fostermoder, äfvensom ende arbetsföre brodern till ett eller flera minderåriga eller vanföra faderlösa syskon, dock endast såvida sagda föräldrar, far- eller morföräldrar eller fosterföräldrar eller syskon äro af hans arbete för sitt uppehälle väsentligen beroende. Har sådan för sitt uppehälle af den värnpliktiges arbete väsentligen beroende anhörig, som nyss nämnts, af samme värnpliktige erhållit försörjning alltifrån början af kalenderåret närmast före inskrifningsförrättningen eller, där behovet af försörjning uppstått först vid senare tidpunkt, alltifrån behovets uppkomst, kan äfven i det fall, att den värnpliktige icke är den ende arbetsföre sonen, sonsonen, dottersonen, fostersonen eller brodern, uppskof med inskrifningen medgifvas honom, därest han är den ende, som, såvidt veterligt är, kan lämna nödigt försörjningsbidrag.

3. Förefinnes anledning till befrielse enligt denna paragraf ännu vid inskrifningsförrättningen det år, under hvilket den värnpliktige fyller tjugufyra år, frikallas han från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid.

4. Blifver inskrifven värnpliktig till följd af sådan orsak, som omförmäles i § 4, oförmögen till tjänst vid rikets försvar, äger han att, på framställning hos behörig inskrifningsnämnd, varda frikallad från värnpliktens vidare fullgörande.

5. Nu har utländsk man, som icke förut varit svensk medborgare, blifvit genom naturalisation upptagen till medborgare här i landet; fyller han det år, inskrifningen sker, minst tjugusex år eller kan han med intyg styrka, att han i utlandet gjort militärtjänst under längre tid, än hvad i § 27 mom. 1 sägs, då skall han frikallas från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid.

6. Sådan frikallelse äge ock den tillgodonjuta, som från riket aflyttat till land inom främmande världsdel och därefter åter hit inflyttat; dock under villkor:

att afflyttningen icke skett i strid med då gällande föreskrifter om utvandring,

att han under det år, han återinflyttat, fyllt minst tjuguåtta år, samt

att minst nio år förflutit från afflyttningen till återinflyttningen, häri således icke inberäknad den tid, som vistelsen i riket varat, innan förlorad svensk medborgarrätt återförvärfvats.

Bestämmelserna i mom. 6 skola emellertid äga tillämplighet endast till och med de inskrifningsförrättningar, som äga rum år 1914; dock att stadgade eftergiften skall tillkomma äfven sådan i mom. 6 afsedd person, som varit pliktig undergå inskrifning år 1914 eller tidigare, men på grund af laga förfall varder inskrifven först år 1915 eller senare.

§ 17.

1. Uppskof till nästföljande år med den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring kan vid inskrifningen medgifvas:

Uppskof med
tjänstgöring
m. m.

a) å sjömanshus inskrifven värnpliktig, som enligt intyg från sjömanshusombudsmannen är förhyrd för längre utrikes resa å handelsfartyg och som till följd däraf icke utan väsentlig olägenhet kan, så länge resan fortvarar, inställa sig;

b) värnpliktig, som själf förvaltar och brukar honom tillhörig fast egendom eller själf drifver honom tillhörig handels-, fabriks- eller annan industriell rörelse och af en eller annan anledning icke varit i tillfälle att på lämpligt sätt ordna om fastighetens eller rörelsens skötande under den tid, han för sin militära tjänstgöring skulle blifva frånvarande; samt

c) värnpliktig, som visar annat giltigt skäl för uppskofs beviljande, såsom att tjänstgöringens fullgörande skulle medföra afsevärdt afbräck i fortskriden lärokurs eller eljest bereda honom eller af hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter.

Fortfar anledning till uppskof med den i § 27 stadgade första tjänstgöring, må förlängdt uppskof, hvarje gång för ett år, af vederbörande inskrifningsnämnd den värnpliktige beviljas; dock att tjänstgöringen, utom i fall, som i mom. 5 nedan afses, skall taga sin början senast det år, under hvilket han fyller tjugufyra år.

2. Yppas för inskrifven värnpliktig, efter det inskrifningsförrättningarna afslutats, sådan anledning till uppskof med den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring, hvarom i mom. 1 här ofvan förmäles, må uppskof med nämnda tjänstgöring till nästföljande år den värnpliktige medgifvas i den ordning, Konungen bestämmer. Fortfar anledning till uppskof eller har annan uppskofsanledning af beskaffenhet, som ofvan nämnts, yppats före nästiufallande inskrifningsförrättning, åligger det den värnpliktige, där han önskar ytterligare uppskof med första tjänstgöringen, att därom vid sagda förrättning göra framställning hos vederbörande inskrifningsnämnd. Har annat förfall än det, som tidigare föranledt uppskof med första tjänstgöringen, yppats så sent, att framställning icke kunnat göras hos inskrifningsnämnden, må förnyadt uppskof medgifvas i den ordning, Konungen bestämmer.

3. Uppskof till nästföljande år med i § 27 föreskrifven repetitionsöfning må beviljas i den ordning, Konungen bestämmer.

4. Från redan påbörjad tjänstgöring må i den ordning, Konungen bestämmer, hemförlofvas värnpliktig, för hvilken efter tjänstgöringens början i anledning af dödsfall eller annan af honom oberoende händelse inträdt förhållande, på grund hvaraf han är att likställa med här ofvan i mom. 1 b) eller c) omförmäld värnpliktig. I samma ordning må från redan påbörjad tjänstgöring hemförlofvas värnpliktig, med afseende å hvilken föreligger sådant förhållande, som i § 16 mom. 2 sägs, äfven om detsamma förefunnits före tjänstgöringens början, dock under förutsättning att förhållandet inträdt, efter det inskrifningsförrättningen afslutats, och att ansökning om hemförlofning gjorts inom trettio dagar

från tjänstgöringens början. Huruvida och i hvad mån sålunda hemförlofvad värnpliktig må anses hafva fullgjort nämnda tjänstgöring, äfvensom i hvilken ordning honom åliggande återstående tjänstgöring skall fullgöras, därom förordnar Konungen.

Fortfar förfallet eller har annan anledning af beskaffenhet, som ofvan sägs, till uppskof med den tjänstgöring, som icke anses af den värnpliktige fullgjord, yppats före nästinfallande inskrifningsförrättning, åligger det den värnpliktige, där han önskar uppskof med nämnda tjänstgöring, att därom vid sagda förrättning göra framställning hos vederbörande inskrifningsnämnd. Har annat förfall än det, som tidigare föranledt hemförlofning, yppats så sent, att framställning icke kunnat göras hos inskrifningsnämnden, må uppskof medgifvas i den ordning, Konungen bestämmer.

5. Är anledning till uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöring, hvarom ofvan i denna § sägs, af beskaffenhet, som i § 16 mom. 2 omförmäles, och förefinnes anledningen ännu tre år efter det, då den värnpliktige erhöll uppskof eller hemförlofvades, gälla hvad i mom. 3 af samma § är stadgad.

6. Har för värnpliktig vid inskrifningen förelegat sådant förhållande, som i § 16 mom. 2 omförmäles, men har han af glömska, okunnighet eller liknande orsak försummat att då begära uppskof med tjänstgöringen, äger Konungen, på därom gjord ansökning, att efter pröfning i hvarje särskildt fall meddela uppskof med eller hemförlofning från tjänstgöring.

§ 19.

1. Inskrifningsnämnd för rullföringsområde sammankallas af Konungens befallningshafvande i det län, hvartill området eller största delen däraf hör. Sådan nämnd åligger:

Inskrifnings-
nämnds
åligganden.

- a) att verkställa behörig inskrifning af de värnpliktiga;
- b) att pröfva och besluta om de i §§ 4, 16 och 17 omnämnda frikallelser och uppskof;
- c) att, därest för frånvarande värnpliktig företes intyg om kroppslig eller andlig brist af sådan beskaffenhet, att den synes nämnden till fullo ådagalägga hans oförmögenhet till tjänst vid rikets försvar, utan hinder af den värnpliktiges frånvaro besluta hans frikallelse från värnpliktens fullgörande;

d) att mottaga de värnpliktigas anmälningar rörande det truppslag vid hären eller den tjänst vid flottan, hvari de önska blifva inskrifna;

e) att, efter pröfning af de värnpliktigas lämplighet för olika truppslag, tjänster eller särskilda befattningar, tilldela de olika truppslagen och tjänsterna dem, som inskrifvits, hvarvid iakttages, att vid lika lämplighet i första rummet uttagas de, hvilka därtill anmält sig, och att fotfolket tilldelas sådana icke för flottan afsedda värnpliktiga, hvilka visa, att tjänstgöringens fullgörande skulle bereda af deras arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter; dock att, i de fall Konungen bestämmer, sådan tilldelning må verkställas af inskrifningsrevision;

f) att tillställa de inskrifna den i § 14 omnämnda inskrifningsbok, i hvilken nämndens beslut bör vara antecknad; samt

g) att förordna om de värnpliktigas öfverförande vid behörig tid från första till andra uppådet i beväringen och från beväringen till landstormen.

Öfver nämndens beslut föres protokoll af den utaf Konungens befallningshafvande förordnade ledamoten, därvid från beslut afvikande mening, som blifvit framställd af ordförande eller ledamot inom nämnden, eller från beslut afvikande yrkande, som blifvit gjordt af den i § 18 mom. 1 omförmälda officer af marinen, antecknas till protokollet; och skola, innan nämnden åtskiljes, såväl inskrifningslängderna som protokollet af nämnden underskrifvas.

2. Inskrifningsnämnd för sjömanshus sammankallas af Konungens befallningshafvande i det län, där sjömanshuset är beläget, och gäller för sådan inskrifningsnämnd i tillämpliga delar hvad för den i mom. 1 omförmälda inskrifningsnämnd är föreskrifvet.

3. Under den del af året, som infaller emellan inskrifningsnämndens och inskrifningsrevisionens sammanträden, må för inskrifning af värnpliktiga, som uteblifvit från den i § 13 omförmälda inskrifningsförrättning, de åligganden och befogenheter, som enligt mom. 1 tillhöra inskrifningsnämnd, i den omfattning och i enlighet med de närmare föreskrifter, Konungen meddelar, utövas af inskrifningsområdesbefälhafvaren eller, beträffande å sjömanshus inskrifna värnpliktiga, af sjö-rullföringsområdesbefälhafvaren.

Beslut, som af områdesbefälhafvaren i sådant ärende meddelas, skall underställas inskrifningsrevisionen och må ej gälla, förrän det samma blifvit af revisionen pröfvadt.

4. Sjö-rullföringsområdesbefälhafvare må, äfven under den del af året, som infaller emellan inskrifningsrevisions sammanträde och näst infallande inskrifningsförrättning, utöfva ofvan i mom. 3 omförmälda åligganden och befogenheter beträffande å sjömanshus inskrifven värn-

pliktig, som med laga förfall varit frånvarande från inskrifningsförrättning för sjömanshus.

Beslut, som af honom i sådant fall meddelas, skall gälla, till dess detsamma blifvit af inskrifningsnämnden pröfvadt.

Denna lag träder genast i kraft.

Det har vidare på grundval af de sakkunnigas uttalanden, till hvilka jag anslutit mig, uppgjorts följande förslag till

Förordning

om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd).

§ 1.

Under den tid, värnpliktig fullgör honom enligt gällande författningar åliggande värnpliktstjänstgöring i fredstid, kunna hans hustru och barn erhålla understöd af statsmedel enligt de i denna förordning stadgade grunder, såvida understöd är för deras uppehälle nödvändigt.

§ 2.

Understödet utgår med följande belopp för hvarje dag, den värnpliktige äger räkna sig tillgodo såsom tjänstgöringsdag, in- och utryckningsdagarna inberäknade, nämligen:

till arbetsför hustru och ett barn	50 öre
» » » » två eller flera barn	75 »
» mindre arbetsför hustru	50 »
» » » » och ett barn	75 »
» » » » » två eller flera barn	100 »
» ett barn, om fadern är änkring eller franskild	50 »
» två eller flera barn, om fadern är änkring eller franskild	75 »

Utom äktenskap födda barn äro berättigade till understöd i likhet med inom äktenskap födda.

Till arbetsför hustru utan barn utgår intet understöd.

§ 3.

Värnpliktig skall själf bidraga till det hans hustru eller barn tillkommande understödet såväl med hela penningtillskottet, där sådant förekommer, som med den del af penningbidraget, hvarmed detta öfverstiger 20 öre för dag.

§ 4.

Närmare föreskrifter i fråga om villkoren för understöds utgående samt om tillämpning i öfrigt af denna förordning meddelas af Konungen. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1913.

Tiden för förordningens ikraftträdande har föreslagits till den 1 januari 1913, enär medel till familjeunderstöd äskats först i statsregleringen för år 1913.

Jag hemställer, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att antaga nyss nämnda lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen och förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd).

Till denna departementschefens af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:

Ali Söderhjelm.